

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้กล่าวถึง การบริหารการศึกษา งานบริหารการศึกษาในโรงเรียน งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคลากร งานบริหารกิจการนักเรียน งานบริหารธุรการ งานบริหารด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ความหมายและปรัชญาของการศึกษานិเทศ การบริหารงานการศึกษานิเทศ หน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนการศึกษานิเทศ รูปแบบการจัดการศึกษานิเทศ ความหมายของการเรียนร่วม ประโยชน์ของการเรียนร่วม แนวทางในการจัดการเรียนร่วม องค์ประกอบที่ส่งเสริมการเรียนร่วม บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง บริการสนับสนุนในโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนร่วม

การบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของการบริหารทั่วไป มีลักษณะร่วมที่เหมือนกับการบริหารในแขนงอื่น ๆ และเดี่ยวกัศาสตร์การบริหารการศึกษา ก็มีลักษณะเฉพาะของตน ซึ่งแตกต่างจากการบริหารในแขนงอื่น ๆ ลักษณะเฉพาะเหล่านี้จะเห็นได้ชัดเมื่อนิจารณาความหมายของคำว่า "การบริหารการศึกษา" ซึ่งได้มีผู้ให้คำนิยามไว้หลายประการ ดังนี้

Dictionary of Education (Good, ed. 1973: 14) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาเป็น 2 นัย กล่าวคือ (1) การชี้แนะ ควบคุม และจัดการเรื่องต่าง ๆ ทั้งหมด รวมทั้งเรื่องธุรการ โดยที่เรื่องต่าง ๆ ทั้งหมด จะต้องนำไปสู่จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (2) การชี้แนะ ควบคุม และจัดการเรื่องต่าง ๆ ของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการเรียนการสอน อาทิเช่น การบริหารบุคลากรครูและนักเรียน แผนการเรียน กิจกรรม หลักสูตร กลวิธีการสอน อุปกรณ์การสอน การแนะแนว เป็นต้น

Campbell (1968: 22) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่า เป็นการจัดการวิถีทางการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา

ส่วน วิทยุ สาธาร (2526: 6) ให้ความหมายว่า "การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเยาวชนประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะคิด พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน"

สำหรับ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2527: 3-4) การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่ความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อม ให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่"

สมบูรณ์ พรรณากน (2521: 9) ได้เห็นว่า การบริหารการศึกษาต้องมุ่ง "พัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่และเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างเอ็กต์บุคคล"

ดังนั้น การบริหารการศึกษา ก็คือ การร่วมมือกันของบุคลากรในการจัดกลวิธีทางการศึกษาเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน อย่างเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

งานบริหารการศึกษาในโรงเรียน

ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในโรงเรียนเพื่อบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมนั้น มีงานมากมาย งานเหล่านี้คือ ภารกิจของการบริหารการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการวิจัยแบ่งแยกออกเป็นหมวดหมู่ ดังต่อไปนี้

Ramseyer, et al. (1955: 18-56) ได้ทำการวิจัยงานบริหารภายในโรงเรียนสรุปเป็น 7 ประเภท ได้แก่

1. งานพัฒนาการสอนและหลักสูตร
2. งานธุรการ การเงิน และบริการ
3. งานภาวะผู้นำของชุมชน

4. งานบุคลากร
5. งานอาคารสถานที่และเครื่องอำนวยความสะดวก
6. งานบริการพาหนะรับส่ง
7. งานจัดระบบบริหารโรงเรียน

Fisk (1957: 221) ได้สรุปงานบริหารการศึกษาไว้ 4 ประเภท ได้แก่

1. ภาวะความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับชุมชน
2. การปรับปรุงและส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา
3. การบริหารงานบุคคล อันได้แก่ การบรรจุ พัฒนาและปรับปรุง และการให้พ้น

จากงาน

4. การจัดหาและบำรุงรักษาการเงินและเครื่องอำนวยความสะดวก

Smith, et al. (1961: 170) ได้วิจัยการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนตามปริมาณงานของแต่ละประเภท ดังนี้

1. งานบริหารทั่วไป 5%
2. งานบริหารครูและเจ้าหน้าที่ 20%
3. งานบริหารวิชาการ 40%
4. งานบริหารการเงิน 5%
5. งานบริหารอาคารสถานที่ 5%
6. งานบริหารกิจการนักเรียน 20%
7. งานบริหารด้านความสัมพันธ์กับชุมชน 5%

Kimbrough and Nunnery (1976: 164-193) ได้แบ่งงานบริหารโรงเรียนออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่

1. การพัฒนาองค์การและบำรุงไว้ซึ่งองค์การ
2. การบริหารหลักสูตรและการสอน
3. เศรษฐกิจและการเงิน
4. การบริหารงานธุรการ
5. การบริหารบุคลากรครูและเจ้าหน้าที่
6. การบริการนักเรียน
7. อาคารสถานที่

8. ภาวะผู้นำในความสัมพันธ์กับชุมชน
9. การประเมินผล การวิจัย ความพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ

Campbell, Bridges and Nystrand (1977: 116) รวบรวมงานของผู้บริหารโรงเรียน เป็น 6 จำพวก ได้แก่

1. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. หลักสูตรและการสอน
3. นักเรียน
4. บุคลากรครูและเจ้าหน้าที่
5. อาคารสถานที่และอุปกรณ์
6. การบริหารการเงินและธุรการ

กล่าวโดยสรุป งานที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบนั้น มี 5 ประการคือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ
5. งานความสัมพันธ์กับชุมชน

งานบริหารวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับ การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด (วิทยุ สาทร 2526: 322)

งานวิชาการนั้น ควรครอบคลุมถึงการควบคุมหลักสูตรการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดทำแบบเรียน การจัดทำและการใช้หนังสือคู่มือ การจัดชั้นเรียน การจัดครูสอน การปรับปรุง การเรียนการสอน การฝึกอบรมครูประจำการ การเผยแพร่วิชาการ การวัดผลการศึกษา การค้นคว้าวิจัย การประเมินมาตรฐานโรงเรียน ตลอดจนงานนิเทศโรงเรียน (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2516: 113)

สำหรับ Kimbrough and Nunnery (1976: 164) งานวิชาการครอบคลุมถึง การบริหารหลักสูตรและการสอน การประเมินผล และการวิจัย

เอกชัย กิสุพันธ์ (2527: 162) สรุปขอบข่ายงานวิชาการไว้ดังนี้ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การบริหารบุคลากรทางวิชาการ การนิเทศการศึกษา การบริหารสื่อ การศึกษา และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526: 30) กำหนดขอบข่ายงาน วิชาการสำหรับผู้บริหารดังนี้ "กำหนดนโยบาย เป้าหมายและการวางแผนงานของโรงเรียน การจัดหาและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอน การวางแผนการสอน การจัดแบ่งกลุ่มย่อยเรียน การนิเทศการสอน ห้องสมุดหรือมุมหนังสือ การวัดผลและการประเมินผล พัฒนาการสอนกลุ่ม ประสิทธิภาพ การสอนซ่อมเสริม การใช้ทรัพยากรของชุมชนเพื่อการเรียนการสอน และ การรายงานผลการเรียน"

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525: 18-19) กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารใน การงานวิชาการของโรงเรียนว่า "ครูใหญ่จะต้องดำเนินงานเกี่ยวข้องกับงานที่จะต้องแสวงหา เชื้อขบปรึกษา และวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางที่จะ ปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารจะต้องมีความรู้เรื่องหลักสูตรและเข้าใจเป็นอย่างดี แนะนำครู ให้รู้จักใช้และทำประมวลการสอน โครงการสอน บันทึกการสอน และรู้หลักในการทำตารางสอน เป็นผู้นิเทศได้หรือแสวงหาผู้เชี่ยวชาญมาให้การนิเทศได้ รู้จักเลือกและแสวงหาวัสดุอุปกรณ์ตาม กำลังความสามารถของโรงเรียน ให้ครูรู้จักเลือกและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดห้องสมุดให้ครู และนักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ให้ครูรู้จักวิธีการประเมินผลการเรียนการสอนและนำผล การประเมินมาปรับปรุงวิธีสอนของครู"

นอกจากนี้ วิจิตร ศรีสอ้าน (2518: 6) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารการ ศึกษา เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบการพัฒนา จุดมุ่งหมาย เป้าหมายและนโยบายของโรงเรียน เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการสอน การจัดวาง ตัวบุคลากร เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาในโรงเรียน การจัดหา และจัดใช้วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ เพื่อประโยชน์แก่การจัดการศึกษาสูงสุด การส่งเสริม การเรียนการสอน เพื่อให้การสอนบรรลุเป้าหมาย และการประเมินความต้องการของโรงเรียน

กล่าวโดยสรุป งานวิชาการ หมายถึง งานบริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการจัด
ชั้นเรียน หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน
การนิเทศการสอน และการวิจัย

งานบริหารบุคลากร

บุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหาร การดำเนินงานในโรงเรียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคลากรในโรงเรียนเป็นสำคัญ การบริหารบุคลากรคือการบริหาร
ในด้านที่เกี่ยวกับตัวบุคคลผู้ปฏิบัติงานในองค์การใดองค์การหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเลือกสรรผู้
ที่มีความรู้ความสามารถ เข้ามาทำงานใหม่จำนวนเพียงพอ เพื่อให้การใช้กำลังคนเกิดประโยชน์เต็มที่
เพื่อรักษากำลังแรงงาน บำรุงส่งเสริมสมรรถภาพและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถ
ปฏิบัติงานได้ดีมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายขององค์การ (กรมการปกครอง
2510: 93)

Beach (1965: 54) ให้ความหมายของการบริหารบุคลากรว่าหมายถึง "การดำเนินงานต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวบุคคล การคัดเลือก การฝึกอบรม การตอบแทน การควบคุมอัตรากำลัง
การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การสร้างภาวะผู้นำ และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในองค์การ"

ภิญโญ สาธร (2526: 268) ให้ขอบข่ายของการบริหารบุคลากรว่าเป็น "การแสวงหา
บุคคล การทำนุบำรุงและรักษาบุคคล การพัฒนาบุคคล และการให้บุคคลนั้นจากงาน"

สมพงษ์ เกษมสิน (2523: 5) มีความเห็นว่าองค์ประกอบของการบริหารงานบุคลากร
ได้แก่ "การวางแผนเกี่ยวกับการบริหารบุคคล การสรรหาบุคลากร การกำหนดอัตราเงินเดือนและ
ค่าจ้าง การประเมินผลการปฏิบัติงาน การปกครองบังคับบัญชา การพัฒนาบุคลากร การจัดประโยชน์
เกื้อกูล และการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล"

การกำหนดความต้องการบุคลากร เป็นกิจกรรมหลักขั้นต้นของการบริหารบุคลากรอันมี
กิจกรรมย่อย ดังนี้ (สุโขทัยธรรมมาธิราช 2525: 154-204)

1. การกำหนดความต้องการด้านอัตรากำลัง เป็นการทำหนดจำนวนอัตราตาม
ตำแหน่งในสาขางานต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับหน้าที่ความรับผิดชอบ และปริมาณงาน

2. การวิเคราะห์งาน เป็นการศึกษาพิจารณางานในตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงาน กำหนดหน้าที่ของงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

3. การกำหนดลักษณะงาน เป็นการออกแบบงาน (job design) การพรรณนางาน (job description) และการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของงาน (job specification) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร การกำหนดลักษณะงานมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติและผู้บริหาร ซึ่งควรทราบถึงลักษณะงานอะไรที่ต้องปฏิบัติ ปฏิบัติอย่างไร มากน้อยเท่าใด และเพื่อวัตถุประสงค์อะไร

การคิดสรรบุคลากร เป็นการเสาะแสวงหา ชักจูงและจัดการให้ได้บุคลากรที่พร้อมและสามารถที่จะทำงานได้เข้ามาสมัครทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ มีขั้นตอนที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การสรรหา การเลือกสรร การบรรจุแต่งตั้ง

การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน เริ่มจากการปฐมนิเทศ ชี้แจงแนะนำให้ผู้ปฏิบัติงานใหม่ได้เกิดความเข้าใจในงาน เพื่อจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความสบายใจ นิ่งพอใจและมั่นใจที่จะปฏิบัติงาน ควรจัดบุคคลให้ทำงานตามความรู้ ความสามารถของแต่ละบุคคล

การข้ารงรักษามูลค่าการ เป็นการจัดสวัสดิการและบริการต่าง ๆ และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน เพื่อให้บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามาปฏิบัติงานอยู่กับหน่วยงานให้นานที่สุด โดยปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (เอกชัย กี่สฤษดิ์ 2527: 123)

การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กรรมวิธีต่าง ๆ ที่มุ่งจะเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้น (สมพงษ์ เกษมสิน 2513: 6) กิจกรรมการพัฒนาบุคลากรอาจทำได้หลายอย่าง เช่น การค้นคว้าหาความรู้ การฝึกอบรม การประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน เป็นต้น

การประเมินผลการปฏิบัติงาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาตัวบุคคล เพื่อตรวจสอบผลการปฏิบัติงานว่าบรรลุเป้าหมาย มากน้อยเพียงใด และเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาความดีความชอบ (เนติ ทัศนาคินทร์ 2524: 96)

กล่าวโดยสรุป งานบริหารบุคลากร หมายถึง งานบริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการ กำหนดความต้องการบุคลากร การคัดเลือกบุคลากร การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน การบำรุงรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

งานบริหารกิจการนักเรียน

การบริหารกิจการนักเรียน เป็นการบริหารกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนในห้องเรียน (ภิญโญ สาธร 2516: 185) กิจการนักเรียนมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาตัวนักเรียน ให้เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพในสังคม รู้จักวางตนในสังคม กล้าแสดงออก มีทักษะที่จำเป็นในการอยู่ในสังคม

Faber and Shearon (1970: 213) ได้ระบุภารกิจของการบริหารกิจการนักเรียนไว้ 7 ประการ คือ

1. การสร้างและรักษาระบบการสำรวจจำนวนนักเรียนในท้องที่
2. การประชุมพิเศษนักเรียน
3. การจัดบริการแนะแนว
4. การจัดบริการสุขภาพ
5. การจัดบริการข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล
6. การจัดระบบและกระบวนการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน
7. การคิดค้นวิธีแก้ปัญหาความผิดปกติของนักเรียน

การบริหารกิจการนักเรียน เริ่มตั้งแต่การสำรวจนักเรียน หรือเรียกว่า ทำสำมะโนนักเรียน การรับนักเรียน การลงทะเบียนเรียน การแบ่งกลุ่มชั้น การรายงานเกี่ยวกับนักเรียน การรักษาระเบียนวินัยนักเรียน กิจกรรมนักเรียน และบริการต่าง ๆ (ภิญโญ สาธร 2526: 185)

พริษฐ์ ทัศนาคินทร์ (2524: 219) แบ่งการบริหารกิจการนักเรียนออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. การจัดการกิจกรรมนักเรียน
2. การจัดบริการแนะแนว
3. การรักษาวินัยในโรงเรียน

4. บริการอื่น ๆ ที่จัดให้แก่นักเรียน เช่น บริการสุขภาพ การจัดหาอาหารกลางวัน และการจัดให้ความปลอดภัยแก่นักเรียน

กล้า ทองขาว (สุโขทัยธรรมมาศาราช 2525: 9) แบ่งขอบข่ายงานกิจการนักเรียน เป็นงานระเบียบวินัยนักเรียน งานด้านวินัยโรงเรียน การปกครองนักเรียน กิจกรรมนักเรียน และบริการแนะแนว

หนังสือ ญูจิตราดลย์ (2527: 37) กล่าวถึงงานกิจการนักเรียน ว่าประกอบด้วย

1. การสำรวจนักเรียน
2. การรับเด็กเข้าเรียน
3. การลงทะเบียนเรียน
4. การแบ่งกลุ่มแบ่งชั้นเรียน
5. การประชุมพิเศษ
6. การจัดการศึกษา
7. การจัดกิจกรรมนักเรียน
8. การจัดบริการ และสวัสดิการต่าง ๆ เช่น บริการอาหารกลางวัน บริการสุขภาพอนามัย บริการหอพัก บริการแนะแนว
9. การรักษาวินัยนักเรียน
10. การทำระเบียบเสนอ
11. การวิจัย ประเมินผล และติดตามผลเมื่อนักเรียนสำเร็จไปแล้ว

กล่าวโดยสรุป งานกิจการนักเรียน หมายถึง งานบริหารโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับ การรับนักเรียน การประชุมพิเศษนักเรียน การปกครองนักเรียน กิจกรรมนักเรียน และการจัด บริการต่าง ๆ

งานบริหารธุรการ

การบริหารงานธุรการ คือ การดำเนินงานที่เกี่ยวกับการให้บริการหน่วยงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ทั้งด้านงานสารบรรณ งานการเงิน งานพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานบุคคล และ งานบริการทั่วไป (หวน นิษุพันธ์ 2528: 59)

หนังสือ ทัศนาคินทร์ (2524: 282) แบ่งงานธุรการออกเป็น

1. งานเกี่ยวกับการสารบรรณ
2. งานเกี่ยวกับการเงิน
3. งานเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณประจำปี
4. งานเกี่ยวกับการจัดซื้อและควบคุมพัสดุ ครุภัณฑ์
5. งานเกี่ยวกับการทะเบียนของนักเรียน
6. งานเกี่ยวกับการดูแลรักษาอาคารสถานที่
7. งานเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์
8. งานเกี่ยวกับการจัดการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักเรียน

งานทะเบียนที่เกี่ยวกับนักเรียน มีความสำคัญมากในการทราบข้อมูลรายละเอียดของนักเรียนแต่ละคน เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอน หรือการวางแผนแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน

ในการบริหารงบประมาณ โรงเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นหน่วยใช้จ่ายงบประมาณ ส่วนใหญ่จะเป็นการเบิกจ่ายงบประมาณ และใช้จ่ายให้ถูกต้อง อย่างไรก็ตามในการจัดตั้งงบประมาณ โรงเรียนจะมีส่วนในการให้ข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดตั้ง และอาจจะเป็นผู้เสนอให้มีการจัดตั้งงบประมาณ โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นการขยายงาน การบริหารการเงินโรงเรียนครอบคลุมถึงการวางแผนการเงินซึ่งหมายถึงการวางแผนเพื่อให้ได้เงินมา และการวางแผนเพื่อใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้จ่ายเงิน การควบคุมการเงิน และการประเมินผลการใช้จ่าย (เอกชัย กี่สุขพันธ์ 2527: 180)

การบริหารอาคารสถานที่ หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวกับการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด การควบคุมดูแล การบำรุงรักษา การพัฒนาอาคาร การบริหารอาคารสถานที่ ควรคำนึงถึงความสะอาด ความคงทนแข็งแรง ความปลอดภัย และการสนองความต้องการให้ได้เป็นอย่างดี (บุญใหญ่ สาทร 2526: 349) ผู้บริหารโรงเรียนต้องระบุความต้องการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ และปรับปรุงต่อเติมให้ตรงกับความต้องการใช้งาน (สุวิชัย นนทศักดิ์ 2525: 7) ในการวางแผนก่อสร้างอาคาร จะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างธรรมชาติของเด็กนักเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และระบบความปลอดภัย (เอกชัย กี่สุขพันธ์ 2527: 190)

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานธุรการ หมายถึง งานบริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับงานทะเบียน การเงิน และอาคารสถานที่

งานบริหารด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ในฐานะที่โรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคม โรงเรียนจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน เพื่อกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนจึงต้องให้ข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ที่สนใจต่อการดำเนินงานของโรงเรียน

เมธี บิลันชานนท์ (2525: 259) ได้เสนอกิจกรรมที่โรงเรียนพึงจัดให้มีเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

1. จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่
2. จัดให้มีบริการเสนอข่าวโรงเรียนถึงบ้าน
3. จัดนิทรรศการภายในโรงเรียน
4. จัดสัปดาห์แห่งการศึกษา
5. จัดให้มีการเยี่ยมเยียนโรงเรียนเป็นครั้งคราว
6. จัดให้มีการเยี่ยมเยียนผู้ปกครองทางบ้านเป็นครั้งคราว
7. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์เก่ากับศิษย์ปัจจุบัน
8. ใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์
9. จัดทำรายงานประจำปีเผยแพร่
10. จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า
11. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู
12. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สร้างความสัมพันธ์อันดี
13. จัดกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่น

หวน นิษัณธ์ (2528: 104-109) กล่าวถึงประเด็นสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่

1. การเชิญผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนมาโรงเรียน เช่น เชิญประชุมชี้แจงนโยบายของโรงเรียน ประชุมปรึกษาหารือในการปรับปรุงโรงเรียน
2. การรายงานเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ เช่น รายงานเกี่ยวกับผลการเรียน ความประพฤติ และสุขภาพ

3. โรงเรียนขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือกับชุมชน เช่น ขอความช่วยเหลือทางด้านการเงิน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ หรือด้านความคิดเห็น
4. การใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่น ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เชิญบุคคลในชุมชนมาเป็นวิทยากร ออกศึกษานอกสถานที่
5. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

กล่าวโดยสรุป งานบริหารด้านความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง งานบริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียน การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน

ความหมายและปรัชญาของการศึกษาพิเศษ

Dictionary of Education (Good, ed. 1973: 381) นิยามการศึกษาพิเศษว่า "การศึกษาพิเศษคือการศึกษานักเรียน ที่แตกต่างจากกลุ่มนักเรียนทั่วไป ทางด้านร่างกาย ด้านปัญญาหรือด้านสังคม จนต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาหลักสูตร วิธีการสอน และอัตราความก้าวหน้าที่น่าคาดหวัง ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นทางการศึกษานักเรียนดังกล่าวอย่างเหมาะสม"

Heward and Orlandsky (1980: 29) ให้คำจำกัดความของการศึกษาพิเศษว่า "การศึกษาพิเศษคือการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ กระบวนการสอน และความช่วยเหลืออื่น ๆ โดยการวางแผนเป็นรายบุคคลและการติดตามผลอย่างเป็นระบบ เพื่อมุ่งช่วยเด็กพิเศษให้สามารถพึ่งตนเองมากที่สุด และบรรลุความสำเร็จทางการศึกษามากที่สุด"

ส่วน Kirk and Gallager (1978: 22) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษว่า "เป็นการบริการเพิ่มเติมเสริมจากโปรแกรมการศึกษาภาคปกติ เพื่อช่วยเด็กพิเศษในการพัฒนาศักยภาพของตน"

ดังนั้น การศึกษาพิเศษ จึงเป็นการศึกษาที่ยึดปรัชญาของการเอาเด็กเป็นศูนย์กลาง เอาใจใส่ต่อความต้องการจำเป็นส่วนตัวของแต่ละคน และจัดความช่วยเหลือสนับสนุนให้ได้อย่างเป็นระบบ

เบญจา ชลธารันนท์ (2524: 53) สรุปปรัชญาเบื้องต้นที่จะทำให้การศึกษานិเศษบรรลุถึงจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เด็กพิการทุกคนสามารถที่จะเรียน หรือฝึกตนเองให้ทำประโยชน์ได้มากขึ้น
2. สมรรถภาพในการทำงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพความพิการ
3. ความพิการของเด็กบางคน ไม่จำเป็นต้องเป็นความพิการตลอดไป (permanent handicap) ในหลายกรณี การศึกษานิเศษอาจจะเป็นเพียงบริการทางการศึกษาชั่วคราวเท่านั้น
4. บุคลากรจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ และได้รับการฝึกงาน ตลอดทั้งมีประสบการณ์ในการทำงานในหน่วยงานของตน
5. ผู้ให้การศึกษาควรสนใจเป็นพิเศษในเรื่องพัฒนาการของเด็กพิการ เพื่อให้เด็กมีภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง (positive self-image) และยอมรับสภาพความเป็นจริงของตน
6. การศึกษานิเศษควรใช้วิธีสอนแบบส่งเสริมเอกลักษณ์ของบุคคล (individualized instruction) หมายความว่า สอนให้เหมาะสมกับความสามารถและความพิการของเด็กแต่ละคน
7. การศึกษานิเศษควรจัดตั้งแต่ชั้นอนุบาล โดยมีจุดประสงค์ในการป้องกันลดปัญหาความพิการ และทำให้เด็กมีสัจการแห่งตน (self-realization)
8. การศึกษานิเศษต้องรวมวิชาพลศึกษา นันทนาการ และสุนทรียศาสตร์ เพื่อเตรียมเด็กพิการให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสมบูรณ์
9. อาชีวศึกษาและการอาชีพเป็นเรื่องสำคัญในการพิจารณาจัดการศึกษาแก่เด็กพิการ
10. ในการจัดเด็กพิการเข้าเรียนในโรงเรียนปกตินั้น จะถือเป็นแนวปฏิบัติเมื่อเด็กไม่มีปัญหาหรือไม่มีอุปสรรคอื่นใด โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ

Gearheart and Weishahn (1980: 3) ได้เน้นถึงสิทธิที่เด็กพิเศษทุกคนควรได้รับการศึกษาอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของตนให้ถึงขั้นสูงสุด "การศึกษานิเศษจะต้องเน้นถึงความสามารถ และศักยภาพของเด็กพิเศษ โดยไม่เน้นต่อกย้ำความพิการของเขา แต่ในเวลาเดียวกัน การศึกษานิเศษจะต้องปรับเปลี่ยนตามความต้องการจำเป็นของเด็กด้วย ซึ่งหมายความว่า นักการศึกษาจะต้องไม่มองข้ามความพิการของเด็กเหล่านั้น หลักการสำคัญที่เกี่ยวโยงกับปรัชญาการศึกษานิเศษข้างต้น ได้แก่

1. การจัดบริการพิเศษต้องกระทำอย่างฉับพลันทันทีที่ค้นพบความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็ก
2. ความพิการบางประเภทควรถือว่าเป็นเพียงอาการ มากกว่าที่จะเป็นความผิดปกติทางกายภาพ และอาจปรากฏอยู่เพียงช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น

3. เด็กพิเศษคนใดคนหนึ่ง อาจต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ ที่แตกต่างกันไป ตามช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งของชีวิต
4. การจัดบริการสำหรับเด็กพิเศษต้องครอบคลุมตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษา
5. การจัดการศึกษาพิเศษในสถานแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด ตามความเหมาะสม ย่อมเป็นการช่วยเหลือ สนับสนุนเด็กพิเศษ ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย การจัดการศึกษาดังกล่าว จะต้องประสานความสามารถของครูปกติและครูการศึกษาพิเศษ อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Connor (อรอนงค์ 2524: 7-8) ให้ความเห็นว่าการบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีหลักการเช่นเดียวกับการบริหารงานการศึกษาทั่วไป ทั้งนี้มีงานหลักอยู่สามประการคือ บุคลากร งาน และสถานแวดล้อมของสังคม โดยที่พิจารณางานบุคลากรในรูปของสุขภาพทางร่างกาย ความสามารถทางสติปัญญา และประสิทธิภาพทางอารมณ์ ในขณะที่มีการกระทำเกี่ยวเนื่องกับงาน และสถานแวดล้อมของสังคม

บุคลากรจะต้องมีทักษะและประสบการณ์ มีทัศนคติที่ดีในการเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถใช้ขบวนการทำงานกลุ่ม และสามารถชี้แนะและประเมินผลผู้ร่วมงานได้ ที่สำคัญอย่างยิ่งคือ งานในส่วนที่จะต้องมีการตัดสินใจ ผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษจะต้องปฏิบัติ โดยมีพื้นฐานของผลการวิจัย มาตรฐานและประสบการณ์ที่กว้างขวางเป็นหลัก

การที่จะสามารถเป็นผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษได้ดั่งนั้น จำเป็นจะต้องมีความเข้าใจ ลักษณะธรรมชาติของความรับผิดชอบและความศรัทธาเกี่ยวกับเด็กพิเศษ ตลอดจนความรู้ในทฤษฎีต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งสรุปได้ว่าการบริหารงานการศึกษาพิเศษเป็น ศิลปะ และศาสตร์ของการเป็นผู้นำ เนื่องจากการศึกษาพิเศษเป็นงานที่ต้องใช้ความมานะพยายาม ทั้งในด้านภายในโรงเรียนและในสังคม

งาน หมายถึง ด้วงานหรือกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติหรือดำเนินการและหน้าที่รับผิดชอบ เช่น วิธีสอน การจัดชั้นเรียน การรับนักเรียน การคัดเลือกครู การจัดการบริการพิเศษ การแบ่งงานให้บุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียน การดูแลอาคารสถานที่ เป็นต้น

สภาพแวดล้อมของสังคม เป็นแรงกดดันในการจัดการศึกษาพิเศษ แนวโน้มของการจัดและการบริหารการศึกษาพิเศษ จะมีทิศทางไปตามสภาพความต้องการของสังคม ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคม ปรัชญา หลักการ และการสนับสนุนของสังคม

หน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

Connor (อรอนงค์ 2524: 8-10) ได้กำหนดหน้าที่สำคัญ ๆ ของผู้บริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ดังนี้

1. การวางแผนและการประเมินผล ในการวางแผนและประเมินผลจำต้องอาศัยทรัพยากรบุคคล ผลงานการวิจัย ประสบการณ์ และต้องคำนึงถึงงบประมาณ
2. การจัดหน่วยงานและบริการ ได้แก่ การแจ้งหน้าที่ความรับผิดชอบ การพิจารณารับนักเรียน การพิจารณาจัดบริการและเปิดรายวิชา และการวางระเบียบปฏิบัติ เป็นต้น
3. การบริหารงานบุคคลและการนิเทศ ได้แก่ การคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การจัดบุคลากรทดแทน และการทำทะเบียนประวัติ ในการคัดเลือกหรือพัฒนาบุคลากรนั้นควรมีการประสานงานกับสถาบันผลิตบุคลากรทางการศึกษาพิเศษ ทั้งนี้เพื่อจะได้บุคลากรที่มีความสามารถตรงสาขางาน
4. งานธุรการและการเงิน เป็นงานบริการและสนับสนุนการสอน เมื่อเกิดความจำเป็นเพราะเหตุจำกัดทางการเงิน บุคลากร หรืออาคารสถานที่ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะหาทางอื่น ๆ มาชดเชยอย่างเต็มความสามารถ
5. งานบริการช่วยเหลืออื่น ๆ ได้แก่ งานบริการด้านการแพทย์ ด้านจิตวิทยา ด้านบำบัดต่าง ๆ การจัดพาหนะรับส่ง โครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น งานเหล่านี้จัดเป็นงานสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ ในกรณีที่โรงเรียนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ โรงเรียนควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น
6. การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การให้ข่าวสาร ความรู้ และความเคลื่อนไหว ในด้านการศึกษาพิเศษแก่ชุมชน
7. การประสานงาน หน้าที่ในการประสานงานเป็นลักษณะเด่นของผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษ เนื่องจากงานการศึกษาพิเศษนั้น จะต้องมีการติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบและประเมินเด็กพิเศษ ส่งเด็กเข้าเรียน ส่งเด็กเข้าฝึกอาชีพ หรือขอข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก
8. การพัฒนาวิชาการ ผู้บริหารมีหน้าที่ที่จะจัดให้มีการปรับปรุงวิชาการในด้านต่าง ๆ เช่น การสอนด้วยวิธีพิเศษ การปรับวิธีสอน การพัฒนาหลักสูตร การวิจัย และการใช้นวัตกรรม เป็นต้น

รูปแบบการจัดการศึกษานិเทศ

นับตั้งแต่มีการจัดการศึกษานิเทศเป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยเริ่มเปิดสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ใน พ.ศ. 2482 เป็นต้นมา การจัดการศึกษานิเทศส่วนใหญ่เป็นการจัดในโรงเรียนนิเทศ แยกจากการจัดการเรียนการสอนสำหรับคนทั่วไป รูปแบบโรงเรียนนิเทศหรือสถาบันเฉพาะนี้เป็นที่รู้จักกันดี แต่การจัดการศึกษานิเทศมิได้มีอยู่เพียงรูปแบบเดียวเท่านั้น วิธีการจัดการศึกษาแบบต่าง ๆ มากมายได้เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการจำเป็นของเด็กนิเทศอย่างเหมาะสมที่สุดเท่าที่จะทำได้

ตามความเห็นของ Gearheart and Weishahn (1980: 31-34) รูปแบบต่าง ๆ ของการจัดบริการทางการศึกษานิเทศ มีดังต่อไปนี้

1. ชั้นเรียนปกติกับการให้คำปรึกษาแนะนำโดยครูการศึกษานิเทศ

นักเรียนลงทะเบียนเรียนในชั้นปกติเต็มเวลา บุคลากรฝ่ายการศึกษานิเทศให้ความช่วยเหลือ โดยการเฝ้าสังเกตนักเรียนในชั้นเรียนปกติแล้วให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูปกติ ในกรณีที่นักการศึกษานิเทศต้องเป็นนักวินิจฉัยที่ดี สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ครูปกติได้

2. ชั้นเรียนปกติกับการให้คำปรึกษาแนะนำ พร้อมด้วยสื่อวัสดุอุปกรณ์นิเทศ

รูปแบบนี้มีลักษณะเช่นเดียวกันกับรูปแบบข้างต้น แต่เพิ่มสื่อวัสดุอุปกรณ์นิเทศที่จำเป็นต้องใช้เป็นสื่อการสอน นักการศึกษานิเทศจะต้องมีทักษะในการจัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์นิเทศดังกล่าว

3. ชั้นเรียนปกติกับบริการครูเดินสอน

ในการจัดการศึกษานิเทศตามรูปแบบนี้ นักเรียนจะลงทะเบียนเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน ทั้งนักเรียนและครูจะได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนโดยตรงจากบุคลากรฝ่ายการศึกษานิเทศ ครูเดินสอนจะเดินทางไปพบนักเรียนและครูในโรงเรียนหลายแห่ง บริการรูปแบบนี้จึงเหมาะสมสำหรับเขตพื้นที่ที่ประชากรไม่หนาแน่น โรงเรียนต่าง ๆ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เด็กนิเทศในแต่ละโรงเรียนน้อย จึงไม่คุ้มกับการจัดครูการศึกษานิเทศประจำอยู่ในโรงเรียน และเด็กนิเทศอยู่ห่างไกลกันเกินกว่าที่จะสามารถเดินทางไปรวมกันในโรงเรียนใด โรงเรียนหนึ่งได้อย่างสะดวก ครูเดินสอนจะบริการนักเรียนตามตารางเวลาที่กำหนด (สัปดาห์ละสองหรือสามครั้ง) หรือเมื่อมีความจำเป็น ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นของเด็กในขณะนั้น ครูเดินสอนอาจจัดการเรียนการสอนนอกชั้นเรียนหรือพบเด็กนิเทศในชั้นเรียนก็ได้ นอกจากนี้ ครูเดินสอนอาจทำหน้าที่เป็นครูผู้ช่วยโดยช่วยสอนเด็กปกติจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีความต้องการการสอนซ่อมเสริมอย่างเดียวกันกับเด็กนิเทศ

4. ชั้นเรียนปกติกับบริการห้องสอนเสริม

นักเรียนลงทะเบียนเรียนในชั้นเรียนปกติ แต่ได้รับการสอนเพิ่มเติมหรือสอนซ่อมเสริม ในห้องสอนเสริม รูปแบบนี้ต่างจากรูปแบบครูเดินสอนในประเด็นที่นักเรียนจะได้รับความช่วยเหลือพิเศษมากขึ้นจากครูสอนเสริมตามเวลาที่กำหนด ครูสอนเสริมควรมีเวลา และสื่อการสอนอย่างเพียงพอ และได้รับการฝึกอบรมที่จำเป็นสำหรับการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หน้าที่ของครูสอนเสริมมีอยู่สองด้าน ได้แก่ การช่วยเหลือนักเรียนในห้องสอนเสริม และการให้ข้อเสนอแนะแก่ครูปกติในการช่วยให้นักเรียนในชั้นเรียนปกติประสบความสำเร็จ ในปัจจุบันเริ่มมีแนวโน้มใหม่ที่ครูสอนเสริมจะเข้าไปช่วยเหลือนักเรียนในชั้นเรียนปกติ ทำให้สามารถช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์จริง และเป็นโอกาสที่จะทำงานร่วมกับครูปกติด้วย การให้บริการในห้องเรียนเช่นนี้ เหมาะสำหรับปัญหาการเรียนที่ไม่หนักมาก จนถึงขั้นต้องให้ความช่วยเหลืออย่างพิเศษในห้องสอนเสริม

5. ชั้นเรียนปกติกับชั้นเรียนพิเศษ

นักเรียนลงทะเบียนเรียนในชั้นพิเศษและเข้าร่วมเรียนในชั้นเรียนปกติมากขึ้นตามความเหมาะสม ครูการศึกษาพิเศษและครูปกติ ทำงานร่วมรับผิดชอบนักเรียนด้วยกัน ลักษณะการบริการทางการศึกษา คล้ายคลึงกับรูปแบบห้องสอนเสริม

6. ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนพิเศษและร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมทั่ว ๆ ไปในโรงเรียน

7. ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนพิเศษแบบไปกลับ

นักเรียนอยู่ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะ โดยทั่วไปเหมาะสำหรับนักเรียนที่มีระดับความพิการสูง หรือมีความพิการซ้อน

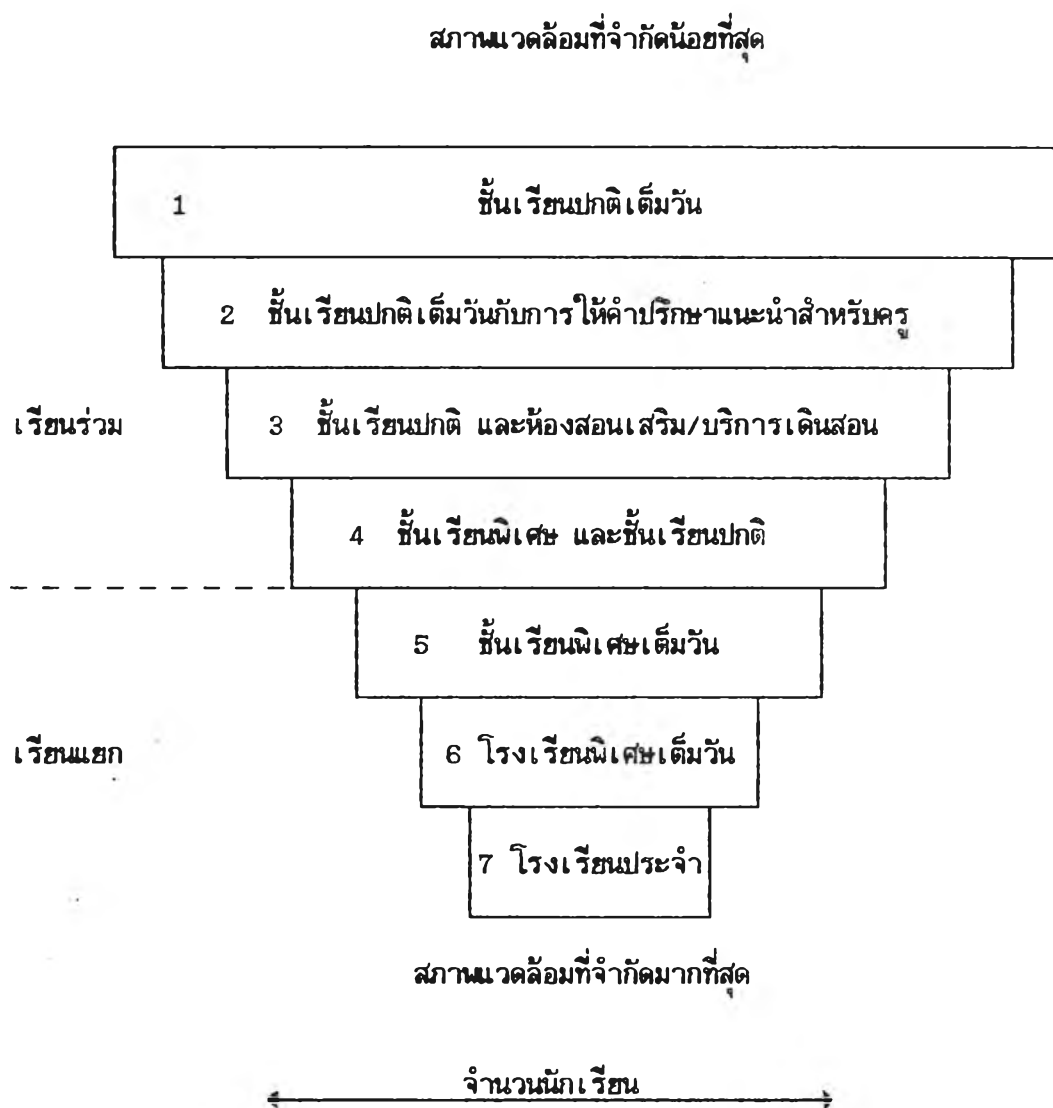
8. บริการในโรงพยาบาลและบ้าน

รูปแบบการจัดการศึกษาเช่นนี้ ใช้กับเด็กที่เจ็บป่วยเป็นเวลานาน โดยอาจจัดเป็นชั้นเรียนพิเศษในโรงพยาบาล หรือสอนตามเตียง หรือสอนที่บ้าน

9. โรงเรียนประจำ

โรงเรียนประจำเป็นรูปแบบดั้งเดิมของการจัดการศึกษาพิเศษ เนื่องจากในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะจัดการศึกษาพิเศษในสถานแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด รูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษประเภทนี้จึงมีแนวโน้มที่จะจัดให้แก่เด็กที่มีระดับความพิการรุนแรง หรือมีความพิการซ้อน

Lewis and Doorlag (1982: 15, 32-39) ได้อธิบายรูปแบบของการจัดการศึกษาพิเศษ คล้ายคลึงกับ Gearheart ดังต่อไปนี้ (ดูรูปที่ 1)

รูปที่ 1 : รูปแบบการจัดการศึกษานិเศษ

แหล่งที่มา :

R.B. Lewis and D.H. Doorlag, Teaching Special Students in the Mainstream (Columbus: Charles E. Merrill Publishing Co., 1982), p.16.

1. ชั้นเรียนปกติเต็มวัน

ในรูปแบบนี้ครูและนักเรียนไม่ได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษโดยตรง มีเพียงบริการทางอ้อม เช่น การฝึกอบรมครูประจำการ การจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ นักเรียนที่ได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อไม่มีความต้องการจำเป็นอีกต่อไป ก็จัดเข้าในรูปแบบนี้

2. ชั้นเรียนปกติเต็มวันกับการให้คำปรึกษาแนะนำสำหรับครูปกติ

นักเรียนใช้เวลาเรียนตลอดวันในชั้นเรียนปกติ โดยไม่ได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษ แต่ครูปกติจะได้รับบริการ โดยนักการศึกษาพิเศษจะให้คำแนะนำเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของเด็กพิเศษ การให้คำปรึกษาอาจเป็นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การช่วยแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน การปรับวิธีสอนวิชาคณิตศาสตร์ หรือวิชาอื่น ๆ การจัดหาสื่ออุปกรณ์พิเศษ เช่น เบรลล์ เป็นต้น ผู้ที่จะให้คำปรึกษาแนะนำได้ จะต้องมีความรู้ประสบการณ์การสอนทั้งด้านการศึกษาพิเศษ และการศึกษาภาคปกติ นอกจากนี้ ควรเป็นที่เข้าใจกันว่าจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแนะนำ คือ เพื่อช่วยเหลือครูในการสอน มิใช่เพื่อประเมินผลการสอนของครู

3. ชั้นเรียนปกติและห้องสอนเสริม/บริการเดินสอน

เด็กพิเศษจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในชั้นเรียนปกติ และจะรับบริการทางการศึกษาพิเศษในห้องพิเศษ เรียกว่า ห้องสอนเสริม โดยมีเวลากำหนดที่แน่นอน ครูสอนเสริมยังให้บริการคำปรึกษาแนะนำสำหรับครูปกติด้วย หรืออาจเข้าไปช่วยเหลือเด็กพิเศษในชั้นเรียนปกติเมื่อจำเป็น ส่วนครูเดินสอนก็มีหน้าที่เช่นเดียวกับครูสอนเสริม เพียงแต่จะเดินทางไปสอนในโรงเรียนหลายแห่ง

4. ชั้นเรียนพิเศษและชั้นเรียนปกติ

นักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่ในชั้นเรียนการศึกษาพิเศษ และใช้เวลาบางส่วนในชั้นเรียนปกติ รูปแบบนี้ถือเป็นการจัดสภาพแวดล้อมที่จำกัดมากที่สุดของการเรียนร่วม

5. ชั้นเรียนพิเศษเต็มวัน

รูปแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นการเรียนร่วม นักเรียนอยู่ในชั้นพิเศษตลอดเวลา เรียนหนัก เขามีความสัมพันธ์กับเพื่อนปกติ เฉพาะในด้านสังคมเท่านั้น ไม่ใช่ในด้านการศึกษาการสอนในชั้นเรียน

6. โรงเรียนพิเศษไปกลับ

รูปแบบนี้ใช้กับนักเรียนที่มีความพิการในระดับสูง การจัดในลักษณะนี้ อี้อัตถุการมีผู้เชี่ยวชาญพิเศษ มารวมอยู่ในโรงเรียน

7. โรงเรียนประจำ

รูปแบบนี้เหมาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นในระดับสูงจนไม่สามารถใช้รูปแบบที่มีสภาพแวดล้อมจำกัดน้อยกว่าได้ หรือใช้กับเด็กที่จำเป็นต้องอยู่ในหอพัก เพราะในท้องถิ่นของตนไม่มีการบริการด้านการศึกษาพิเศษ

จากรูปแบบต่าง ๆ ที่ Gearheart and Weishahn และ Lewis and Doorlag ได้นำเสนอ นับว่าได้กล่าวถึงรูปแบบของการจัดการศึกษาพิเศษไว้ทั้งหมด โดยปรับปรุงจากรูปแบบของ Deno's Cascades ส่วนนักการศึกษาพิเศษคนอื่น ๆ อาจเห็นกล่าวถึงรูปแบบการเรียนร่วมที่สำคัญ ๆ แตกต่างกันไป เช่น Jones and Collins (1966: 6) กล่าวถึง (1) รูปแบบชั้นพิเศษเต็มเวลา (2) รูปแบบชั้นพิเศษแบบผสม (3) รูปแบบห้องสอนเสริม (4) รูปแบบครูเดินสอน (5) รูปแบบผู้ให้คำปรึกษาแนะนำสำหรับครู ชั้นพิเศษแบบผสมในความหมายของ Jones and Collins คือ เด็กพิเศษจะลงกะเป็นสัปดาห์กับครูการศึกษาพิเศษในชั้นเรียนพิเศษ แต่มีกิจกรรมการเรียนการสอนน้อยกว่า 3/4 ในชั้นเรียนพิเศษ นอกนั้นเด็กไปเรียนในชั้นปกติ Rogow (Garland 1980: 234) กล่าวถึงรูปแบบการเรียนร่วมที่มีอยู่ในโรงเรียนของรัฐในขณะนั้นมี 3 ประเภท คือ (1) ห้องสอนเสริม (2) ครูเดินสอน (3) ชั้นพิเศษ ซึ่งใช้สำหรับเด็กเล็กที่ยังต้องการฝึกทักษะพื้นฐาน ซึ่งต้องมีการเอาใจใส่เป็นพิเศษ แต่เด็กจะอยู่เป็นภาระชั่วคราวเท่าที่มีความจำเป็นเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนร่วมจะต้องเป็นระบบเปิด และยืดหยุ่นตามความต้องการจำเป็นของเด็ก โครงการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ในประเทศไทยในปัจจุบัน มี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบครูสอนเสริม โดยมีครูการศึกษาพิเศษประจำอยู่ที่โรงเรียน 2) รูปแบบครูเดินสอน โดยมีครูการศึกษาพิเศษเดินทางไปให้บริการนักเรียน ในโรงเรียนต่าง ๆ 3) รูปแบบครูสอนเสริมและครูเดินสอน โดยมีครูการศึกษาพิเศษอยู่ให้บริการนักเรียนในโรงเรียนหนึ่งเป็นหลัก และเดินทางไปให้บริการนักเรียนในโรงเรียนอื่น ๆ ในบางโอกาส ในสถานการณ์ปัจจุบัน เด็กได้รับการเตรียมความพร้อมในโรงเรียนพิเศษ ก่อนที่จะเข้าเรียนร่วม ดังนั้น หากจะมีการขยายโครงการเรียนร่วมในอนาคต โดยไม่ต้องมีโรงเรียนพิเศษเป็นศูนย์ประสานงานนั้น นักการศึกษาต้องคำนึงถึงการจตุรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งอาจได้แก่การให้คำปรึกษาแนะนำสำหรับครูปกติ ชั้นพิเศษแบบผสม หรือชั้นเรียนพิเศษ จะมีความจำเป็นต้องใช้รูปแบบเหล่านี้ เมื่อมีการสำรวจหาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นทางการศึกษาพิเศษ ในขณะที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนปกติ เด็กเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องถูกส่งต่อไปกับโรงเรียนพิเศษ แต่สามารถจัดการศึกษาพิเศษให้กับพวกเขาได้ทันที ในโรงเรียนที่พวกเขาเรียนอยู่

ความหมายของการเรียนร่วม

Kauffman, et al. (1975: 35) ให้คำจำกัดความของการเรียนร่วมไว้อย่างครอบคลุมว่าเป็น "การรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติ ในด้านเวลา ด้านการเรียนการสอนและด้านสังคม โดยมีพื้นฐานอยู่บนกระบวนการวางแผนทางการศึกษาที่เป็นรายบุคคลและต่อเนื่อง และมีการกำหนดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันระหว่างบุคลากรฝ่ายบริหาร ฝ่ายสอน และฝ่ายสนับสนุน ทั้งในด้านการศึกษาปกติและด้านการศึกษานิเศษ" สำหรับ Gearheart and Weishahn (1980: 3) มโนทัศน์ของการเรียนร่วม คือ การร่วมกิจกรรมในชีวิตปกติให้มากที่สุดโดยที่มีการให้ความช่วยเหลือแก่รูปปกติ ส่วนนักการศึกษาอีกหลายคนถือว่า การเรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อว่า เด็กแต่ละคนควรได้รับการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด ที่ซึ่งเขาจะได้รับตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นทางการศึกษาอย่างเหมาะสม (Council for Exceptional Children 1976: 43) ดังนั้น ระบบการเรียนร่วมที่แท้จริง จะต้องมิต้องประกอบของการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียนปกติ และองค์ประกอบของการรับบริการช่วยเหลือสนับสนุนจากครูการศึกษานิเศษ (Blankenship and Lily 1981: 5; Herton 1986: 1) สิ่งที่ต้องเน้นก็คือ การใช้คำว่า "การเรียนร่วม" ไม่ควรสื่อความหมายแคบ ๆ ในแง่ของการเรียนทางวิชาการเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมถึงความต้องการจำเป็นในทุกด้านของเด็กพิเศษ หลักการของการเรียนร่วม คือ จะต้องเอาใจใส่ดูแลอย่างดีที่สุดต่อความต้องการจำเป็นของเด็กทั้งด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านวิชาการ ในขณะที่เด็กพิเศษเรียนร่วมอยู่ในการศึกษากาปกติ (Ruth 1979: 1)

Ndonye (1986: 2-3) ได้เสนอองค์ประกอบที่จำเป็นของการจัดการเรียนร่วมไว้ 4 ประการ คือ

1. การร่วมทางกายภาพ (physical integration) เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ควรอยู่ในหมู่เพื่อน ๆ ไม่แปลกตัวอยู่ต่างหาก
2. การร่วมทางบทบาทหน้าที่ (functional integration) เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ควรทำกิจกรรมหน้าที่การทำงานพร้อม ๆ กับเพื่อนคนอื่น ๆ
3. การร่วมทางสังคม (social integration) เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ควรมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กปกติ ทั้งสองฝ่ายควรยอมรับซึ่งกันและกัน
4. การร่วมทางชุมชน (community integration) เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ควรกระทำตัวให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในสังคมที่เขาอยู่

ดังนั้น สรุปได้ว่าการเรียนร่วม คือ การที่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับโอกาสที่จะเรียนกับเด็กทั่วไป โดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคลากรในโรงเรียนทุก ๆ ฝ่าย ให้สามารถร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนอย่างเหมาะสม เพราะว่าความต้องการจำเป็นทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และทางการศึกษาของเด็กพิเศษ จะได้รับการตอบสนอง และพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ของการเรียนร่วม

Schindele (1981: 2-3) กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนร่วม 3 ประการ ดังนี้

1. ประโยชน์ในด้านการศึกษา

เด็กพิเศษในชั้นเรียนปกติสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาหลักสูตรทั้งหมดพร้อมกับเพื่อนที่เรียนปกติ สามารถได้รับความรู้และประสบการณ์มากมายจากเพื่อน ๆ
2. ประโยชน์ในด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

เด็กพิเศษที่เรียนร่วมสามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนที่เรียนปกติได้ ทำให้อคติ และทัศนคติแง่ลบต่อกันหมดไป
3. ประโยชน์ในด้านประสบการณ์จริง ที่พบในชีวิตประจำวัน และชีวิตการงานในอนาคต

เด็กพิเศษมีโอกาสที่จะได้รับประสบการณ์ของการทำงานร่วมกัน และการแข่งขันกับผู้อื่น อันเป็นสภาพจริงที่เขาจะประสบเมื่อผ่านชีวิตการศึกษาไปแล้ว

ที่กล่าวข้างต้นเป็นประโยชน์ของการเรียนร่วม ที่เกิดกับนักเรียนพิเศษเท่านั้น แต่นักการศึกษาที่ยังชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่เกิดกับบุคคลกลุ่มอื่น ๆ และต่อการจัดการศึกษาโดยทั่วไป ด้วย Gearheart and Weishahn (1980: 37-39) กล่าวไว้ 4 ประเด็น ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในการศึกษาภาคปกติ

การเรียนร่วมได้มีส่วนช่วยก่อให้เกิดพัฒนาการของการจัดการศึกษาทั่วไปในด้านต่าง ๆ ได้มีการนำเอาวิธีการทางการศึกษาพิเศษมาใช้ในการศึกษาภาคปกติมากยิ่งขึ้น อาทิเช่น การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมรายบุคคล (individual behavioral objectives) การสอนแบบวินิจฉัยและกำหนดแผนแก้ไข (diagnostic-prescriptive teaching) ศูนย์การเรียนรู้ (learning center) การใช้สื่อการสอนชนิดเรียนด้วยตนเอง (self-instructional materials) การใช้เทคนิคเพื่อนช่วยสอน (peer tutor) การใช้สื่อการสอนที่ดึงดูดความสนใจ เช่น เครื่องคำนวณประกอบเสียง และที่สำคัญที่สุดคือมีการยอมรับ

กว้างขวางขึ้นในหลักการที่ว่า นักเรียนแต่ละคนควรก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามอัตราที่เหมาะสมสำหรับตน

2. ประโยชน์สำหรับนักเรียนปกติ

การที่นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ช่วยส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ความเคารพตนเองมีมากขึ้น ทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น มีการยอมรับกันมากขึ้นในระหว่างนักเรียน

3. ประโยชน์สำหรับครู

นักการศึกษาปกติและนักศึกษานិเทศ มีโอกาสร่วมมือกัน นักการศึกษาทั้งสองประเภท มีทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะตนที่สามารถแลกเปลี่ยนกันได้ ครูปกติมีโอกาสที่จะทำงานที่ท้าทาย ในการสอนเด็กที่มีความแตกต่างกัน หลายครั้งครูพบว่า เทคนิคการสอนสำหรับเด็กพิเศษ สามารถนำมาประยุกต์ใช้สอนเด็กปกติได้ผลเป็นอย่างดี

4. ประโยชน์สำหรับเด็กพิเศษ

เด็กพิเศษมีโอกาสทางการศึกษาทัดเทียมกับผู้อื่น

Lewis and Doorlag (1982: 10) ได้สรุปประโยชน์ของการเรียนร่วมสำหรับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. เด็กพิเศษได้มีโอกาสอยู่กับกลุ่มเพื่อน ไม่ถูกแยกตัวออกจากกิจกรรมปกติของโรงเรียน
2. เด็กปกติได้รู้จักเด็กที่แตกต่างไปจากตน และเรียนรู้ที่จะยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. ครูการศึกษานิเทศสามารถให้บริการนักเรียนพิเศษได้มากขึ้น โดยทั่วไปในชั้นพิเศษจะมีเด็กไม่เกิน 10-15 คน แต่ในโปรแกรมสอนเสริมสามารถให้บริการเด็กได้ถึง 25 คน

นอกจากนั้น นักการศึกษาเป็นจำนวนมากยังได้กล่าวถึงเหตุผลอื่น ๆ ที่สนับสนุนการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น การจัดการศึกษานิเทศร่วมกับการศึกษาปกติ ทำให้ครูการศึกษานิเทศค้นคว้าในการใช้เทคนิคการสอนใหม่ ๆ ครูปกติมักคาดหวังในตัวเด็กสูงขึ้น และมักให้ประสบการณ์ที่เปิดกว้างมากกว่าโปรแกรมการศึกษาในโรงเรียนพิเศษ (Mangold, quoted in Garland, ed. 1980: 236) การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ได้แพร่หลายอย่างกว้างขวางในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เป็นเวลานานกว่า 20 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกาและยุโรป และได้มีการศึกษาวิจัยยืนยันถึงผลสำเร็จของการเรียนร่วมในประเทศต่าง ๆ (Schindele 1981: 3)

แนวทางในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

American Foundation for the Blind (1980: 24-28) ได้ให้แนวทางในการบริหารการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่ต้องครอบคลุมถึงการสำรวจหา การคัดเลือก การจัดเข้าชั้นเรียน และการจัดโปรแกรมเรียนร่วม สิ่งที่มาเป็นอันดับแรก คือ การหาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นว่ามีเด็กอยู่เท่าไร ที่ไหน มีความต้องการ จำเป็นอะไร ควรมีระบบสารสนเทศที่ระบุ ชื่อ ที่อยู่ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นทุกคน ทั้งก่อนวัยเรียนและในวัยเรียน ทะเบียนดังกล่าวต้องกระทำให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ โดยอาศัยความร่วมมือจากโรงเรียน และองค์กรต่าง ๆ โรงเรียนสามารถสำรวจหาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยพยายามเข้าหาทำความรู้จักกับครอบครัวของเด็กเหล่านั้น และประชาสัมพันธ์ให้ทราบเกี่ยวกับโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ในการจัดตั้งโครงการเรียนร่วม ควรมอบหมายให้ผู้ที่อำนาจหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ บุคคลผู้นี้จะตัดสินใจเกี่ยวกับจำนวนเด็กที่จะเข้าโครงการ รูปแบบการเรียนร่วม โรงเรียนที่จะจัดเข้าในโครงการ และการจัดทำพรณงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้น การประชาสัมพันธ์โครงการกับบุคลากรในโรงเรียนและนักเรียน ให้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงหลักการในการเรียนร่วมจะช่วยให้โครงการประสบความสำเร็จ การเลือกโรงเรียนเข้าโครงการ ต้องกระทำอย่างรอบคอบ โรงเรียนที่มีผู้บริหารซึ่งมีภาวะผู้นำสูง และบุคลากรในโรงเรียนมีความเป็นครูอย่างแท้จริงย่อมจะเป็นโรงเรียนที่สามารถสร้างบรรยากาศการยอมรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น โรงเรียนในโครงการอาจเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ถ้าหากทำเลที่ตั้งของโรงเรียนเอื้อต่อการที่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นจำนวนหนึ่งจะเดินทางไปถึง อย่างไรก็ตาม ควรคำนึงถึงมาตรฐานความพร้อมของโรงเรียนมากกว่าทำเลที่ตั้ง นอกนั้นควรคำนึงถึงความพร้อมในการจัดบริการสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น อาทิเช่น หนังสือเบรลล์ และหนังสือเทป ซึ่งควรมีเพียงพอเช่นเดียวกับหนังสือสำหรับเด็กปกติ

National Council of Educational Research and Training, New Delhi (1984: 3-5) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดโครงการเรียนร่วมว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นทุกคนสามารถเรียนร่วมได้ ยกเว้นเด็กที่มีความพิการซ้อน ควรหลีกเลี่ยงการใช้รูปแบบเดียวกันหมด ในการจัดการเรียนร่วม รูปแบบควรสอดคล้องกับสถานภาพเฉพาะ โดยคำนึงถึงระดับความพิการ พื้นฐานทางวัฒนธรรม และแหล่งทรัพยากร ในการเลือกโรงเรียนสำหรับโครงการเรียนร่วม ให้คำนึงถึงความพร้อมของครูใหญ่ที่จะยอมรับนวัตกรรม และมีความมุ่งมั่นทางวิชาชีพ

ก่อนจัดตั้งโครงการ ให้เตรียมการอย่างรอบคอบในการเข้าพบปะผู้บริหารระดับต่าง ๆ และประชุมชี้แจงแก่ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนอย่างทั่วถึง

การเตรียมการล่วงหน้าสำหรับการเรียนร่วม ต้องกระทำถึงระดับชั้นเรียนที่เด็กพิเศษจะเข้าร่วมเรียน เพราะการเรียนร่วมไม่ได้หมายถึงเพียงเอาตัวเด็กพิเศษมาไว้ในห้องเรียน การเรียนร่วมจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อบุคลากรทุกฝ่ายยอมรับซึ่งกันและกัน ไม่เพียงแต่ฝ่ายการศึกษาพิเศษจะมีหน้าที่เตรียมความพร้อมของเด็กพิเศษ และเตรียมการยอมรับของบุคคลในโรงเรียน โดยอาศัยเทคนิค และสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ ภาพยนตร์ คุรุปกติที่มีบทบาทที่สำคัญมากในการเตรียมนักเรียนปกติ ทัศนคติและการวางตัวของคุรุปกติจะเป็นแม่แบบสำหรับการยอมรับของนักเรียนในห้อง (D'Zamko and Hedges 1985: 173, 220)

Gearheart and Weishahn (1980: 35-37) กล่าวถึงองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาในการส่งเด็กพิเศษเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ดังต่อไปนี้

1. นักเรียน

- 1.1 อายุ
- 1.2 ประเภทและระดับความพิการ
- 1.3 อายุที่เกิดความพิการ
- 1.4 ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 1.5 ระดับเชาวน์ปัญญา
- 1.6 ภูมิลำเนาทางสังคม
- 1.7 สภาพความพิการซ้อน
- 1.8 สภาพการเคลื่อนไหว
- 1.9 ความสำเร็จของการจัดเด็กเข้าชั้นเรียนทั้งในอดีตและปัจจุบัน
- 1.10 การใช้ภาษาและการพูด
- 1.11 ความปรารถนาของนักเรียนและผู้ปกครอง

2. ครู

- 2.1 การเตรียมตัวทางวิชาชีพ หรือการอบรมครูประจำการในเรื่องเด็กพิเศษ
- 2.2 ประสบการณ์ด้านการสอนเด็กพิเศษ
- 2.3 ความตั้งใจจริง

2.4 ความยืดหยุ่นในการจัดตารางเรียน วิธีสอน จำนวนนักเรียน และโครงสร้างของชั้นเรียน

2.5 ความสามารถในการวินิจฉัยความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ เป็นรายบุคคล การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การวางแผนและนำกลวิธีการสอนไปใช้ และการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน

2.6 การยอมรับในหลักการเบื้องต้นว่านักเรียนทุกคนมีสิทธิ์ได้รับการศึกษาตามความเหมาะสม ในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด

3. ผู้บริหาร

องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของการจัดการเรียนร่วม คือ ความมุ่งมั่นของผู้บริหารที่จะจัดบริการการศึกษาให้นักเรียนทุกคน แม้จะมีความบกพร่องทางร่างกายปรากฏ บุคลากรฝ่ายบริหารต้องมีความมุ่งมั่นที่จะจัดบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมที่สุด และมีความจำกัดน้อยที่สุด มีตัวบ่งชี้บางประการที่แสดงว่า มีสหสัมพันธ์ในระดับสูงระหว่างความมุ่งมั่นของฝ่ายบริหารที่จะจัดบริการการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในชั้นเรียนปกติกับทัศนคติที่ดีของครูและนักเรียน หรืออีกนัยหนึ่ง ถ้าผู้บริหารให้ความสนใจอย่างจริงจังต่อการบริการการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษแล้ว ก็จะมีอิทธิพลในทางบวกต่อทัศนคติของครูและนักเรียนที่มีต่อเด็กพิเศษเหล่านั้นด้วย

ในการพิจารณาว่าควรส่งเด็กพิการเข้าเรียนในชั้นปกติหรือไม่ Schubert and Glick (1981: 11-13) ได้เสนอเกณฑ์พิจารณาเด็ก ดังต่อไปนี้

1. เด็กมีความรู้ความสามารถที่จะเรียนอยู่ในชั้นเรียนปกติ
2. เด็กทำงานได้เองโดยไม่ต้องอาศัยครู ผู้ช่วย เครื่องมือ หรือวัสดุพิเศษช่วย
3. เด็กมีความสนใจในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้เอง โดยไม่ต้องการความช่วยเหลือหรือเอาใจใส่มากเท่ากับขณะที่เรียนอยู่ในชั้นเรียนพิเศษ
4. เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับกิจวัตรประจำวันของชั้นเรียนปกติได้
5. เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมสังคมกับเพื่อนในชั้นเรียนปกติได้
6. มีการปรับสภาพทางกายภาพของห้องเรียนให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของเด็ก
7. มีการจัดตารางสอน ให้เอื้อต่อการที่เด็กจะเปลี่ยนไปเรียนในห้องวิชาเฉพาะหรือห้องปฏิบัติการ และตารางสอนนั้นจะต้องยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ ตามความก้าวหน้าของเด็ก

องค์ประกอบที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วม

จากประสบการณ์หลายทศวรรษในการจัดโครงการเรียนรู้ร่วม และจากผลงานวิจัยต่าง ๆ นักการศึกษาพิเศษพยายามชี้ให้เห็นความสำคัญขององค์ประกอบบางอย่างที่ต้องคำนึงถึงเป็นพิเศษ ในการจัดโครงการเรียนรู้ร่วมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ Opitz (1986: 4) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบดังกล่าวอย่างครอบคลุม โดยเน้นถึงการยอมรับของบุคคลที่เกี่ยวข้อง โครงการเรียนรู้ร่วมจะสำเร็จได้ต้องมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

- 1) กระทรวงศึกษาธิการต้องพร้อมที่จะสนับสนุนโครงการ
- 2) ต้องมีการฝึกอบรมครูสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นโดยเฉพาะ
- 3) ผู้บริหารโรงเรียนต้องยอมรับหลักการการเรียนรู้ร่วม
- 4) บุคลากรในโรงเรียนต้องยินดีที่จะร่วมมือ
- 5) ชุมชนในท้องถิ่นต้องพร้อมที่จะสนับสนุน
- 6) ผู้ปกครองทั้งของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นและของนักเรียนปกติต้องให้ความร่วมมือ
- 7) นักเรียนปกติในโรงเรียน ต้องเต็มใจที่จะช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

Kenmore (1984: 6) สรุปจากประสบการณ์ในการเชื่อมดูโครงการเรียนรู้ร่วมทั่วโลก มีความเห็นว่าองค์ประกอบที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วม มีดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางการบริหาร
ภาวะผู้นำนี้อาจมาจากผู้อำนวยการโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ซึ่งเห็นศักยภาพของนักเรียนของตน และส่งเข้าเรียนร่วมกับโรงเรียนของรัฐ ดังเช่นที่ปรากฏในอังกฤษ เดนมาร์ก อาร์เจนตินา สวีเดน ภาวะผู้นำนี้อาจมาจากนักการศึกษาของรัฐ ดังเช่นในโปรตุเกส นิวซีแลนด์ ซิลอน ฟิลิปปินส์ สหรัฐอเมริกา หรืออาจมาจากคนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเอง เช่น ใน ยูโกสลาเวีย ฝรั่งเศส อังกฤษ

2. การฝึกอบรมบุคลากรอย่างเหมาะสม
ในการจัดการเรียนรู้ร่วม จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญที่มีทักษะในการให้บริการต่าง ๆ ในหลาย ๆ ด้าน จำเป็นต้องมีการเตรียมบุคลากรอย่างเข้มข้น ตัวอย่างที่ดี ได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีเด็กกว่า 500 คนในโครงการเรียนรู้ร่วม ครูการศึกษาพิเศษ 120 คน ได้รับการฝึกอบรมใน มหาวิทยาลัยของมะนิลา ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาโทนอกเหนือจากการศึกษาทางทฤษฎี และหลักการแล้ว ยังมีการฝึกปฏิบัติที่เข้มข้น บุคลากรที่สำเร็จ ไปจึงสามารถให้การอบรมแก่ครูปกติ

สามารถประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาระดับท้องถิ่นเข้าใจ และสามารถให้คำปรึกษา แนะนำแก่ผู้ปกครอง ได้อย่างดี

3. สื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ

ตัวอย่างในการเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ ได้แก่ โรงเรียนพิเศษแห่งหนึ่งใน เดนมาร์ก ซึ่งมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครที่ชำนาญ จำนวนถึง 25 คน เตรียมอุปกรณ์ทั้งสำหรับนักเรียน ในโรงเรียนพิเศษ และนักเรียนที่เรียนร่วม ในสหรัฐอเมริกา สื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ ร้อยละ 75 ของ จำนวนที่ใช้อยู่ทั่วประเทศ จัดเตรียมโดยอาสาสมัคร

4. ความเป็นตัวของตัวเอง

เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่เรียนร่วมอยู่ต้องเป็นตัวของตัวเอง ทั้งใน ด้านจิตใจ และด้านร่างกาย การสอนการทำควมคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหวจึงมีความสำคัญสำหรับเด็กมาก การเรียนร่วมที่ดีต้องสอนทักษะในการพึ่งตนเองให้มากที่สุด

ส่วน Schindele (1981: 4) เน้นถึง (1) การฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษอย่าง เหมาะสม (2) การบริการช่วยเหลือสนับสนุนในด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีทางการศึกษา (3) การให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ปกครอง และการให้บริการก่อนวัยเรียน ซึ่งจะ ช่วยป้องกันความบกพร่องหลายด้านมิให้เกิดขึ้น หากเด็กก่อนวัยเรียนได้รับการเอาใจใส่อย่าง เหมาะสม เขาจะสามารถพัฒนาสมรรถภาพหลาย ๆ ด้าน ทำให้ไม่จำเป็นต้องมีการฟื้นฟูสมรรถภาพ ภายหลัง Rogow (1980: 233) กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีบริการของครูผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ที่ได้รับการฝึกอบรมโดยเฉพาะ แหล่งสื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ การกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของ ผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเจาะจง และวิธีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ และครูปกติ สำหรับ Martin and Hoben (1977: 19) แก่นแท้ของความสำเร็จในการจัด โครงการเรียนร่วมไม่ได้อยู่ที่วิธีการ หลักสูตร หรือแบบแผนต่าง ๆ แต่อยู่ที่คุณภาพของครูในฐานะ เป็นผู้นำของนักเรียน ประสิทธิภาพของครูในฐานะครูของเด็กพิเศษ ย่อมสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของครู ในฐานะครูของเด็กทั่วไปด้วย

บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้โครงการเรียนร่วมบรรลุความสำเร็จ ได้แก่ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน (Rogow 1980: 233) ดังนั้น นักการศึกษาพิเศษจึง ได้พยายามกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้แต่ละฝ่าย ได้รับรู้บทบาทของตน และแบ่งหน้าที่กันอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

เป็นการนำเอาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญต่างสาขากันมาร่วมกันทำงาน ดังนั้น ประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการบริหารโรงเรียนแบบเรียนร่วม ได้แก่ การประสานงานกันระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม (Gearheart and Weishahn 1980: 38, 327)

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ และครูปกติ

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน

Department of Health, Education and Welfare (1978:6-10) ของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนต่อคณะกรรมการ สรุปได้ดังนี้

1. ทำการสำรวจหาเด็กพิการในเขตรับผิดชอบ ซึ่งยังไม่ได้รับการศึกษา
2. จัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กพิเศษทุกประเภททุกคนโดยไม่คิดมูลค่า
3. จัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กพิเศษ หลังจากที่ได้ปรึกษากับผู้ปกครอง ครู และผู้ที่ทราบความต้องการจำเป็นของเด็ก
4. จัดให้เด็กพิเศษเข้าในชั้นเรียนร่วมกับเด็กปกติอื่น ๆ เมื่อเป็นไปได้
5. จัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษที่จำเป็น
6. กำหนดแผนการศึกษารายบุคคลสำหรับเด็กพิเศษ โดยได้รับคำปรึกษาและความเห็นชอบจากผู้ปกครอง แผนการศึกษารายบุคคลต้องประกอบด้วยจุดมุ่งหมายการเรียน สื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษที่จำเป็น ประเมินระดับที่เด็กพิเศษสามารถร่วมเรียนในชั้นเรียนปกติ และกำหนดเวลาสำหรับการประเมินผลเป็นระยะ ๆ
7. ประเมินการเรียนการสอน และบริการสนับสนุนสำหรับเด็กพิเศษเป็นประจำทุกปี โดยให้ครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้คือ การสำรวจหาเด็กพิเศษ การจัดการศึกษาที่เหมาะสม การวัดและประเมินผลการเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ความเอื้ออำนวยของอาคารสถานที่

Pelone (1957: 28-29, 51) ให้ความเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนร่วม เพราะท่าทีของผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นตัวกำหนดว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นจะได้รับการยอมรับในโรงเรียนหรือไม่ ผู้บริหารควรกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียนที่จะให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ทัดเทียมกับผู้อื่น ในการประชุมครูผู้บริหารโรงเรียนควรถือโอกาสชี้แนะแนวทางในการช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นตาม

ความต้องการจำเป็นของเธอ และควรให้นักการศึกษาพิเศษได้ชี้แจงเกี่ยวกับหลักการในการเรียนร่วมด้วย ผู้บริหารโรงเรียนควรประสานงานกับครูการศึกษาพิเศษในการจัดบริการอาสาสมัครอ่านหนังสือ และบริการพาหะรับส่ง และร่วมปรึกษาทารักกับครูการศึกษาพิเศษ ในการปรับเปลี่ยนแผนการศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ผู้บริหารโรงเรียนควรถือเป็นหน้าที่ที่จะประชาสัมพันธ์ให้แม่เรียนปกติยอมรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น และเอาใจใส่ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูการศึกษาพิเศษกับครูปกติ

กล่าวได้ว่า ในฐานะเป็นผู้นำสูงสุดในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อความสำเร็จของโครงการเรียนร่วม ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีความเชื่อในหลักการของการเรียนร่วม ภาวะผู้นำของผู้บริหารจะกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือของครูปกติ และจะช่วยสนับสนุนครูการศึกษาพิเศษในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในการจัดตารางการสอน ในการจัดเด็กพิเศษเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร และในการสร้างทัศนคติที่ดีต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าใจในความต้องการจำเป็นของเด็กพิเศษจะดูแลให้เด็กทุกคนได้ร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน อาทิเช่น พลศึกษา ศิลปศึกษา ทัศนศึกษา เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ของครูการศึกษาพิเศษ

หน้าที่ความรับผิดชอบของครูการศึกษาพิเศษในโรงเรียนแบบเรียนร่วมแต่ละแห่งจะไม่เหมือนกันหมด บทบาทของครูการศึกษาพิเศษ จะแปรเปลี่ยนไปตามสภาพโรงเรียนและรูปแบบของการเรียนร่วม ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- (1) ระยะทางที่ครูการศึกษาพิเศษต้องเดินทางระหว่างโรงเรียน
- (2) จำนวนนักเรียน และครูปกติที่ครูการศึกษาพิเศษที่ต้องให้บริการ
- (3) อายุของนักเรียน
- (4) จำนวนผู้อ่านเบรลล์ และผู้อ่านตัวพิมพ์ใหญ่
- (5) การมีผู้เชี่ยวชาญสอนการทำควมคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว
- (6) การมีอาสาสมัคร หรือเจ้าหน้าที่ช่วยพิมพ์เบรลล์ พิมพ์อักษรตัวใหญ่ และอัดเทป
- (7) การมีสื่อการสอนพิเศษอย่างพร้อมมูล (Gearheart and Weishahn

ครูการศึกษาพิเศษจะมีการกิจอยู่สองประการ คือ

- (1) การให้บริการโดยตรง หมายถึง การทำงานโดยตรงกับนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเล็ก
- (2) การให้บริการทางอ้อม หมายถึง การทำงานกับบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

การบริการโดยตรงสรุปได้ดังต่อไปนี้ (Gearheart and Weishahn 1980: 84)

1. สอนการอ่าน
2. สอนทักษะในการฟัง
3. สอนการใช้สื่อการสอนพิเศษ เช่น เครื่องคำนวณประกอบเสียง แผนที่หุ่น
4. พัฒนาประสิทธิภาพการเห็น
5. สอนการเขียน
6. สอนทักษะในการดำรงชีวิต
7. สอนการทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว
8. ให้คำปรึกษาแนะนำ
9. สอนซ่อมเสริม และแนะนำท.เรียนในรายวิชา

การบริการทางอ้อมของครูการศึกษาพิเศษ มีดังต่อไปนี้ (Gearheart and Weishahn 1980: 87-88)

1. การจัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ
2. การจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ
3. การอบรมให้ความรู้ในหน้าที่สำหรับผู้บริหารและครูทุกคนในโรงเรียนเกี่ยวกับปรัชญาและหลักการของการเรียนร่วม อบรมครูปกติที่สอนเด็กพิเศษเกี่ยวกับการดัดแปลงวิธีการสอนและสื่อการสอน อบรมนักเรียนทั่วไปเกี่ยวกับความเข้าใจในตัวเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
4. การประสานงานบริการด้านอื่น ๆ เช่น การทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว
5. การปรับเปลี่ยน และประยุกต์กิจกรรมต่าง ๆ
6. การแปลข้อมูลทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพและข้อจำกัดของนักเรียนตา

Corn and Martinez (1980: 15) กล่าวถึงบทบาทของครูการศึกษาพิเศษดังนี้

1. สอนทักษะที่จำเป็น ได้แก่ นิเทศ การฟัง ทักษะในการดำรงชีวิต การทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว การอ่านและเขียนเบรลล์ การใช้การเห็นที่เหลืออยู่
2. จัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ
3. ให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติม ได้แก่ การพัฒนามโนทัศน์ การสอนซ่อมเสริม การแนะแนว การประสานงานกับฝ่ายบริการต่าง ๆ

สำหรับ Martin and Hoben (1977: 23-26) ครูการศึกษาพิเศษจะต้องทำหน้าที่ต่อไปนี้

1. ให้ข้อมูลและความคิดเห็นแก่ผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ
2. ประเมินความต้องการจำเป็นทางการศึกษาพิเศษ
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ
4. ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่ครูปกติ โดยให้ความรู้ ข้อมูล คำเสนอแนะ และสื่อวัสดุอุปกรณ์
5. ให้บริการโดยตรงแก่นักเรียนพิเศษ

หลักสูตรฝึกหัดครูการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นในสหรัฐอเมริกา ได้สรุปสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูการศึกษาพิเศษไว้ 12 ประการ ดังนี้ (Spungin 1977: 12)

1. รู้เกี่ยวกับพัฒนาการทั่วไป และพัฒนาการเฉพาะของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น
2. สามารถประเมินเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยใช้กระบวนการรูปนัยและอรูปนัย
3. สามารถเลือก ออกแบบ และปรับเปลี่ยนหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
4. สามารถใช้สื่อการสอนพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
5. สามารถใช้กลวิธีทางการสอน ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
6. สามารถใช้สื่อการสอน เครื่องมือและเครื่องช่วยที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นแต่ละคน
7. สามารถให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

8. สามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นหรือระดับประเทศ เพื่อให้บริการแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
9. มีความรู้ในการทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
10. มีความเป็นนักวิชาชีพ และมีความกระตือรือร้นในการปรับปรุงคุณภาพการบริการเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
11. สามารถบริหารและนิเทศแผนการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
12. สามารถประเมินผลกระบวนการสอน และผลสัมฤทธิ์ของโครงการเรียนร่วม

บทบาทหน้าที่ของครูปกติ

Redden and Blackhurst (1978: 615-617) ให้รายการของสมรรถวิสัยที่ครูปกติในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการเรียนร่วมจะต้องมี สรุปได้ดังต่อไปนี้

- หน้าที่ 1.0 สร้างมาตรการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนร่วม
  - 1.1 มีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับการเรียนร่วมในระดับโรงเรียน
  - 1.2 กำหนดแผนฝึกอบรม ที่จะเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็นสำหรับการสอนในชั้นเรียนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ
  - 1.3 มีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมของชุมชนและผู้ปกครองสำหรับการเรียนร่วม
  - 1.4 สร้างความสัมพันธ์กับนักวิชาชีพทางการศึกษา เพื่อการปรึกษาแนะนำ
  - 1.5 กำหนดแผนเตรียมความพร้อมเด็กพิเศษเพื่อการเรียนร่วม
  - 1.6 เตรียมความพร้อมนัก เรียนปกติเพื่อการเรียนร่วม
- หน้าที่ 2.0 ประเมินความต้องการจำเป็นและกำหนดเป้าหมาย
  - 2.1 รวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของนัก เรียน
  - 2.2 ประเมินระดับความสามารถของนัก เรียน
  - 2.3 กำหนดเป้าหมายทางการศึกษาที่เหมาะสมและวัด ได้สำหรับนัก เรียน
  - 2.4 กำหนดเป้าหมายกลุ่มสำหรับชั้นเรียนทั้งชั้น
  - 2.5 จัดให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายสำหรับบุตรหลานของตน
- หน้าที่ 3.0 วางแผนกลวิธีการสอนและการใช้แหล่งทรัพยากร
  - 3.1 ออกแบบขั้นตอนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนัก เรียน

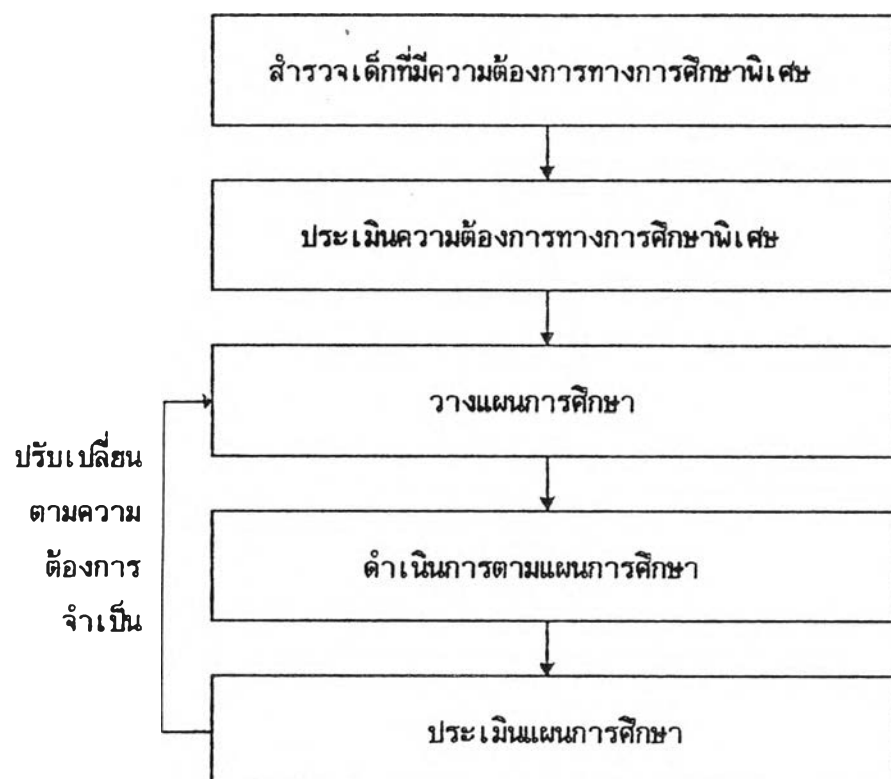
- 3.2 วางแผนการใช้ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรวัตถุ
  - 3.3 จัดตารางเวลาที่ยืดหยุ่นเพื่อเอื้อต่อความต้องการจำเป็นทางการเรียนการสอน ทางร่างกาย และทางสังคมของนักเรียน
  - 3.4 จัดบรรยากาศห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยตัดแปลงลักษณะทางกายภาพของห้องเรียน
- หน้าที่ 4.0 ดำเนินกลวิธีการสอนและการใช้ทรัพยากร
- 4.1 เลือกใช้วิธีการสอนแบบรายบุคคล เพื่อสอนนักเรียนแต่ละคนตามระดับความสามารถ
  - 4.2 จัดรูปแบบการจัดกลุ่มแบบต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนบรรลุถึงเป้าหมายทางวิชาการและทางสังคม
  - 4.3 ใช้ความสามารถของครูการศึกษาพิเศษ เพื่อการจัดกิจกรรมในห้องเรียนสำหรับเด็กพิเศษ
  - 4.4 จัดทำ ตัดแปลง และสร้างสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เพื่อบรรลุเป้าหมายการเรียนการสอน
  - 4.5 วางแผนระบบการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร เพื่อสนับสนุนกิจกรรมในชั้นเรียน
- หน้าที่ 5.0 ส่งเสริมการเรียนรู้
- 5.1 ใช้เทคนิคการควบคุมพฤติกรรมในชั้นเรียน
  - 5.2 จัดกิจกรรมในห้องเรียนที่กระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน
- หน้าที่ 6.0 ประเมินการเรียนรู้
- 6.1 จัดระบบการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้
  - 6.2 จัดระบบข้อมูลป้อนกลับอย่างต่อเนื่อง
  - 6.3 ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลเพื่อกำหนดเป้าหมายใหม่ต่อไป

รายการสมรรถนะวิชาชีพที่พึงประสงค์ของครูปกติดังกล่าวข้างต้น ได้ให้ภาพกว้างที่ครอบคลุมบทบาทหน้าที่ของครูปกติไว้ทั้งหมด นักการศึกษาอื่น ๆ ได้พยายามชี้แจงบทบาทหน้าที่ของครูปกติในทางปฏิบัติ Tobin and James (1979: 145) ให้ความสำคัญแก่การช่วยเด็กทำความเข้าใจกับสถานที่ การเตรียมที่สำหรับเก็บสื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ การสนับสนุนให้เด็กพิเศษประพฤติดตามมาตรฐานที่นักเรียนคนอื่นปฏิบัติ Lewis and Doorlag (1982: 16) ชี้ให้เห็นว่าบ่อยครั้งครูปกติจะเป็นคนแรกที่พบความต้องการจำเป็นทางการศึกษาพิเศษของเด็ก แล้วส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญ

ครูปกติเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถของนักเรียน เพื่อประกอบการจัดบริการทางการศึกษา พิเศษให้แก่เด็ก ครูปกติจะร่วมในการวางแผนแผนการศึกษารายบุคคลของนักเรียน บทบาทที่สำคัญที่สุดของครูปกติคือการดำเนินตามแผนการศึกษาของนักเรียน ซึ่งต้องอาศัยการดัดแปลงวิธีการสอน และสื่อการสอน เพื่อสนองความต้องการจำเป็นของนักเรียน นอกจากนี้ครูปกติยังมีหน้าที่ช่วยในการประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียน เพื่อปรับปรุงแผนการศึกษาให้เหมาะสม

จะเห็นได้ว่า ลักษณะเฉพาะของการจัดโครงการเรียนร่วม คือ การที่บุคลากรจากหลายฝ่ายมาทำงานร่วมกัน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน และในขณะเดียวกันก็ประสานงานกัน จากบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนดังที่นำเสนอ สังเกตได้ว่าในโครงการเรียนร่วมที่สมบูรณ์แบบ ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้รับผิดชอบ เอาใจใส่ สนับสนุน ติดตาม และถือว่าโครงการเรียนร่วมเป็นงานของตน การรับผิดชอบต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น มิได้ตกอยู่กับครูการศึกษาพิเศษเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นภารกิจของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เริ่มจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นอันดับแรก จนถึงครูปกติ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบต่อเด็กพิเศษ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าคนอื่น กล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมจะต้องเป็นการทำงานเป็นทีมกันเอง Lewis and Doorlag (1982: 20-25) อธิบายถึงคณะทำงานโครงการเรียนร่วมภายในโรงเรียนหรือทีมเรียนร่วม (Mainstreaming team) ว่าเป็นกลุ่มคนภายในโรงเรียนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของนักเรียนที่เรียนร่วม โดยมีหน้าที่วางแผน ปฏิบัติ และประเมินโครงการเรียนร่วม (ดูรูปที่ 2) ทีมเรียนร่วมประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ ครูปกติ ผู้ปกครอง นอกนั้นอาจมีผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ ร่วมอยู่ด้วยตามความจำเป็น ซึ่งอาจได้แก่ นักจิตวิทยา พยาบาลโรงเรียน นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ นักอาชีพ/กิจกรรมบำบัด เป็นต้น

รูปที่ 2 กระบวนการทางการศึกษานិเศษ

แหล่งที่มา :

R.B. Lewis and D.H. Doorlag, Teaching Special Students in the Mainstream (Columbus: Charles E. Merri Publishing Co., 1982), p.26.

บทบาทของบุคคลต่าง ๆ ในคณะกรรมการเรียนร่วมในโรงเรียน มีดังต่อไปนี้

ครูใหญ่ ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน ครูใหญ่ย่อมรับผิดชอบต่อการศึกษามาตรกติ และการศึกษานិเทศ ที่มีอยู่ในโรงเรียน ครูใหญ่อาจมอบหมายให้ผู้ช่วยครูใหญ่ทำหน้าที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับการศึกษานิเทศโดยตรง ครูใหญ่จะเป็นผู้จัดประชุม และเป็นประธานในการประชุมของ คณะทำงานโครงการเรียนร่วม ในฐานะผู้นำของโรงเรียน ครูใหญ่จะรับทราบความเป็นไปของ โครงการเรียนร่วม นอกจากนั้นวิถีดำเนินงานและทัศนคติของครูใหญ่จะช่วยสร้างบรรยากาศใน โรงเรียน ให้เอื้อต่อการจัดโครงการเรียนร่วม ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

ครูการศึกษาพิเศษ เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดตั้งคณะกรรมการเรียนร่วม และประสานงานบริการต่าง ๆ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เป็นผู้ให้คำอธิบาย เกี่ยวกับบริการสนับสนุนต่าง ๆ นอกจากนั้น ยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยประเมินนักเรียน และวางแผนการศึกษาสำหรับนักเรียน

ครูปกติ เป็นผู้ให้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับนักเรียน ครูปกติจะทราบเกี่ยวกับความสามารถของนักเรียน และการตอบสนองของนักเรียนต่อการเรียนการสอนในแต่ละวิชา รวมถึง เรื่องที่นักเรียนต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

ผู้ปกครอง เป็นบุคคลหนึ่งที่จะเข้าร่วมอยู่ในคณะกรรมการเรียนร่วม ผู้ปกครองสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของนักเรียน ในเวลาที่อยู่นอกโรงเรียน สามารถช่วยในการวางแผนเป้าหมายทางการศึกษาสำหรับนักเรียน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง จึงถือว่ามีผลสำคัญมาก

คณะกรรมการเรียนร่วมจะประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นระยะ ๆ เพื่อ ประเมินความต้องการจำเป็นของเด็ก วางแผนการศึกษา และประเมินแผนการศึกษาของเด็ก ที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคลากรทุกฝ่ายต้องร่วมมือในการให้บริการแก่เด็กที่มีความต้องการ จำเป็นทางการศึกษานิเทศ

นอกจากนั้น Hanninen (1975: 28-29) ได้วิเคราะห์บทบาทของครูการศึกษาพิเศษ และความสัมพันธ์ระหว่างครูการศึกษาพิเศษกับครูปกติ สรุปได้ดังนี้

1. ครูการศึกษาพิเศษต้องสร้างความสัมพันธ์กับครูปกติ มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพื่อร่วมมือกันในการช่วยพัฒนาให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น
2. ครูการศึกษาพิเศษ ต้องกระตือรือร้นที่จะทราบความต้องการจำเป็นของเด็ก และติดตามดูแลอยู่เสมอ เพราะว่าเด็กจะได้ไม่ขาดความช่วยเหลือทางการเรียนที่จำเป็น
3. ประสบการณ์ทางการศึกษาทุกอย่างที่เด็กปกติได้รับ ควรจัดให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ครูการศึกษาพิเศษจึงให้ความช่วยเหลือในการสร้างประสบการณ์ในห้องเรียนที่เหมาะสม
4. นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น จึงได้รับทราบเกี่ยวกับความก้าวหน้าของตนอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ และจึงได้รับการลงโทษและให้รางวัลด้วยมาตรการเดียวกันกับเด็กคนอื่น ๆ
5. ครูการศึกษาพิเศษต้องให้ความช่วยเหลือทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่นักเรียน และครูอย่างทั่วถึงที่ไม่ควรทำให้พัฒนาการของนักเรียนต้องชะงักลงเพราะความล่าช้าในการให้บริการแก่นักเรียนและครู
6. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนทั้งในหลักสูตรและเสริมหลักสูตร อย่างครบถ้วนและจริงจังมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ครูการศึกษาพิเศษจึงหาวิธีที่จะจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
7. ควรจัดเวลาสำหรับการใช้ห้องสอนเสริม ให้เป็นอุปสรรคน้อยที่สุดต่อการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ในชั้นเรียน นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นควรได้รับการปลุกฝังให้ใช้ชั้นเรียนปกติเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุด
8. การเรียนการสอนในห้องสอนเสริม ควรเป็นการเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียน และมุ่งที่วิชาซึ่งต้องการความเอาใจใส่ช่วยเหลือเป็นพิเศษ การเรียนการสอนตามหลักสูตรควรกระทำในชั้นเรียน เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาแบบปฏิสัมพันธ์กลุ่ม
9. ครูการศึกษาพิเศษต้องให้การอบรมและคำปรึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ การดูแลรักษาตัวเอง การเคลื่อนไหว หรือกิจกรรมใด ๆ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ซึ่งอาจจะสร้างความรู้สึกผิด ๆ แก่คนรอบข้างว่าเขาเป็นบุคคลที่ต้องรับความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา จนเป็นบุคคลพิเศษผิดแปลกไปจากคนอื่น
10. ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่ราบรื่นระหว่างครูการศึกษาพิเศษ และครูปกติ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการเรียนร่วมให้บรรลุผลสำเร็จ จึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งซึ่งกันและกัน

กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดบรรณานุกรมการศึกษานិเทศ ดังต่อไปนี้ (กรมสามัญศึกษา, หน่วยงานนิเทศ 2528: 22)

1. ครูประจำชั้นสอนเด็กพิเศษในชั้นพิเศษ มีหน้าที่ดังนี้
  - 1.1 เป็นครูประจำชั้นสำหรับห้องเรียนแต่ละประเภทความพิการ
  - 1.2 สอนตามวิธีการสอนเด็กพิเศษแต่ละประเภท
  - 1.3 ให้คำแนะนำการใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยเรียนประจำตัวเด็กพิเศษแต่ละประเภท
2. ครูพิเศษที่เข้าร่วมการสอนเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติในชั้นเรียนปกติ มีหน้าที่ดังนี้
  - 2.1 วิเคราะห์ และเสนอแนะวิธีสอนและวิธีแก้ปัญหาให้กับเด็กพิเศษที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ (diagnostic and prescriptive teaching)
  - 2.2 วางแผนการสอนเด็กพิเศษร่วมกับครูปกติ
  - 2.3 เตรียมอุปกรณ์การสอนสำหรับครูปกติ เพื่อใช้สอนเด็กพิเศษ
  - 2.4 เตรียมแบบเรียน แบบฝึกหัด ตามที่ครูปกติกำหนด เพื่อสอนตามตารางสอนสำหรับเด็กพิเศษ
  - 2.5 แปลแบบฝึกหัดและข้อเขียนของนักเรียนเป็นภาษาธรรมดา เพื่อให้ครูปกติหยั่งทราบความเข้าใจของนักเรียน และให้คะแนนได้เช่นเดียวกับของเด็กปกติ
  - 2.6 สอนในช่วงที่จำเป็นต้องสอนแยก โดยสอนหรือฝึกตามเทคนิคเฉพาะสำหรับเด็กพิเศษแต่ละประเภท
  - 2.7 เข้าสังเกตพฤติกรรมของเด็กพิเศษในชั้นเรียนปกติ เพื่อสังเกตและหาทางแก้ไขปัญหาให้แก่เด็กที่มีปัญหา
  - 2.8 ติดตามการปฏิบัติงานของเด็กในชั้นเรียนปกติ เพื่อหาทางแก้ไขและช่วยสอนซ่อมเสริมให้เรียนทันเด็กปกติ
3. ครูสอนเสริม มีหน้าที่ดังนี้
  - 3.1 เป็นผู้สอนซ่อมเสริมในวิชาที่เด็กพิการเรียนไม่ทันเด็กปกติในชั้นเรียนร่วม
  - 3.2 ผลิตหรือจัดหาเอกสาร คู่มือ อุปกรณ์ และเสนอวิธีสอนที่ทันต่อความต้องการในการใช้สอนเด็กพิเศษแต่ละประเภท
  - 3.3 เป็นผู้ช่วยฝึกในการฟื้นฟูสมรรถภาพให้เด็กพิเศษ ตามที่แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญแนะนำ
  - 3.4 ให้ความช่วยเหลือทางด้านจิตวิทยาเบื้องต้นแก่เด็กพิเศษและครูปกติที่สอนเด็กเรียนร่วม ตลอดจนผู้ปกครองของเด็ก เพื่อช่วยพัฒนาสุขภาพจิตของเด็กพิเศษให้ดีขึ้น

- 3.5 ร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนของครูในชั้นเรียนปกติที่มีเด็กพิเศษเรียนร่วม
- 3.6 ติดตามผลการเรียนของเด็กพิเศษ ร่วมกับครูปกติ
- 3.7 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเด็กพิเศษในด้านต่าง ๆ
4. ครูปกติที่เป็นครูของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ที่มีเด็กพิเศษเรียนร่วม มีหน้าที่ดังนี้
- 4.1 วางโครงการสอนร่วมกับครูการศึกษาพิเศษ เพื่อให้การสอนเด็กพิเศษได้ผลตามเป้าหมายพร้อมกับเด็กปกติธรรมดา
- 4.2 สอนเด็กพิเศษที่เรียนร่วมเช่นเดียวกับเด็กปกติ โดยใช้อุปกรณ์ วิธีการที่เหมาะสมสำหรับเด็กพิเศษแต่ละคน
- 4.3 เสนอแนะ หรือให้ครูการศึกษาพิเศษ ช่วยจัดหาอุปกรณ์ เอกสาร โดยแนะนำหรือขอให้ครูพิเศษจัดทำหรือจัดหาให้ เพื่อนำมาใช้สอนเด็กพิเศษให้ได้ผล ตามจุดประสงค์และเป้าหมายของวิชาต่าง ๆ
- 4.4 ดูแลเอาใจใส่ในการแก้ปัญหาการอยู่ร่วมกับเด็กปกติ และอำนวยความสะดวกในระหว่างการเรียนเป็นพิเศษ ตามประเภทของความพิการ
- 4.5 ติดต่อประสานงานกับนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครูประจำชั้น และครูสอนเสริม เพื่อช่วยในการฟื้นฟูสมรรถภาพและเพิ่มทักษะให้แก่เด็กพิเศษ
5. ครูเดินสอน มีหน้าที่ดังนี้
- 5.1 วิเคราะห์และเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาให้กับเด็กพิเศษ
- 5.2 วางแผนการสอนเด็กพิเศษร่วมกับครูปกติ
- 5.3 เตรียมอุปกรณ์การสอนสำหรับครูปกติเพื่อใช้สอนเด็กพิเศษ
- 5.4 จัดหาแบบเรียน แบบฝึกหัด และจัดทำเอกสาร อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเด็กพิเศษไว้ใช้ และไว้ให้โรงเรียนที่มีเด็กพิเศษเรียนร่วมอยู่ ได้นำไปใช้สอนได้ตามกำหนดเวลา
- 5.5 ออกสอนเด็กพิการประเภทต่าง ๆ ในโรงเรียนต่าง ๆ ที่จัดการเรียนร่วมตามที่กำหนดไว้
- 5.6 ร่วมจัดตารางสอนซ่อมเสริมให้กับเด็กพิเศษประเภทต่าง ๆ ในโรงเรียนต่าง ๆ
- 5.7 จัดตารางเวลาอยู่ประจำที่โรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง เพื่อสะดวกในการให้ครูผู้สอนเด็กพิเศษเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติของโรงเรียนอื่น ๆ มาขอคำแนะนำ หรือรับเอกสาร อุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการสอน

บริการสนับสนุนในโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม

ความสำเร็จของการเรียนร่วม นอกจากจะขึ้นอยู่กับความพร้อมบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาแล้ว ยังขึ้นอยู่กับการจัดระบบบริการสนับสนุนเพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นของเด็กพิเศษด้วย การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ไม่เพียงแต่ต้องมีนักการศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเป็นพิเศษเท่านั้น แต่ยังต้องมีเนื้อหาหลักสูตรพิเศษ วิทยุวิทยานพิเศษ และสื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษด้วย (Dunn, ed. 1973: 7)

Bureau of Special Education ของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดมาตรฐานสำหรับบริการสนับสนุนในโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม ดังต่อไปนี้ (Spungin 1978: 35-40)

1. สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (physical facilities)
  - 1.1 ห้องเรียนต้องได้มาตรฐานที่กำหนดสำหรับห้องเรียนทั่วไป
  - 1.2 ห้องที่ใช้สำหรับการศึกษานិเทศควรเปิดบริการอยู่เสมอ และควรมีเนื้อที่ทำงาน แสงสว่าง เครื่องใช้ อย่างพอเพียง
  - 1.3 มีสถานที่สำหรับเก็บเอกสาร และสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม
  - 1.4 สถานที่ควรมีความเป็นส่วนตัว และปลอดภัยรบกวน
2. สื่อวัสดุอุปกรณ์ (materials and equipments)
  - 2.1 แบบเรียนชนิดเบรลล์ ตัวพิมพ์ใหญ่ และเทป
  - 2.2 เครื่องช่วยเขียน ได้แก่ เข็มเขียน แผงเขียน เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องพิมพ์เบรลล์ กระดาษสีชมพู
  - 2.3 เครื่องช่วยอ่าน ได้แก่ เครื่องอ่านตัวพิมพ์ เครื่องช่วยเด็กเห็นเลือนราง เครื่องเทปและม้วนเทป เครื่องควบคุมการพูด โคมไฟแรงสูง ที่ตั้งหนังสือ เครื่องอ่านไมโครฟิล์ม
  - 2.4 เครื่องช่วยคำนวณ ได้แก่ เครื่องคำนวณประกอบเสียง ลูกคิด เครื่องวัดที่สัมผัสได้ เครื่องรับรู้อิเล็กทรอนิกส์
  - 2.5 เครื่องช่วยพัฒนาประสาทรับรู้
  - 2.6 เครื่องช่วยอื่น ๆ ด้านนันทนาการ พลศึกษา สังคมศึกษา ศิลปศึกษา
3. บริการช่วยเหลือ (Ancillary Services)
  - 3.1 บริการแนะแนว
  - 3.2 การสอนซ่อมเสริมการอ่าน
  - 3.3 การตรวจวัดการได้ยิน
  - 3.4 การสอนช่วยรายวิชา

- 3.5 อรรถบำบัด
- 3.6 กิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 3.7 พาหนะรับส่ง
- 3.8 การสอนรายวิชาเฉพาะ (พลศึกษา คหกรรม ศิลปศึกษา)
- 3.9 การแนะแนวอาชีพ
- 3.10 พยาบาลโรงเรียน
- 3.11 กายภาพบำบัด
- 3.12 อาชีวบำบัด
- 3.13 นันทนาการบำบัด
- 3.14 ดนตรีบำบัด
4. แหล่งทรัพยากร (resources)
  - 4.1 ข้อมูลและคำแนะนำ
  - 4.2 แบบเรียนและสื่อวัสดุอุปกรณ์

เกณฑ์กำหนดอาคารสถานที่สำหรับคนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ที่ปรับปรุงจากมาตรฐานของ Duncan, et al. (1977: 444-448) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ภายในอาคาร

1. ประตู
  - เปิดกว้างได้อย่างน้อย 32 นิ้ว ประตูที่ใช้เดินสวนทางควรเปิดกว้างได้อย่างน้อย 48 นิ้ว
  - ราวที่ประตูเสมอนั้น หรือสูงจากนั้นไม่เกิน 1/4 นิ้ว
2. พื้น
  - วัสดุที่สัมผัสกับเท้าในที่ที่มีอันตราย ที่สังเกตอาจทำให้สูงจากพื้นผิวหรือฝังในพื้นผิว หรือใช้วัสดุพื้นผิวที่มีความแข็งต่างกัน
  - หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุพื้นผิวที่มันหรือสะท้อนแสงมาก
3. แสงสว่าง
  - ใช้วัสดุด้านเพื่อขจัดแสงสะท้อน
  - บริเวณบันไดควรมีแสงสว่างเพียงพอ
4. บันได
  - วัสดุที่สังเกตตรงกลางทางเดินก่อนลงบันได และตรงจุดเปลี่ยนระดับนั้น

- รวบบันไดควรมีไว้ทั้ง 2 ข้าง และยาวต่ออีก 1 ฟุต จากปลายล่างสุดบนสุดของรวบบันได ปลายราวอลงหรืองอเข้าหาผนัง ราวควรรสูงจากพื้น 30 นิ้ว

5. ห้องสุขา

- มีแสงสว่างอย่างน้อย 30 แรงเทียน ก๊อกน้ำควรมีลีดชัดเจน

6. สิ่งกีดขวางทาง

- ไม่ควรมีวัตถุยื่นออกมาในทางเดิน

7. ป้ายและสัญลักษณ์

- เขียนด้วยอักษรที่ใหญ่พอควร เป็นสัดส่วนกับระยะทางจากจุดมอง
- มีความต่างสีระหว่างตัวอักษรและพื้น

8. หน้าต่าง

- ควรลดแสงสว่างมิให้จ้าเกินไป
- บานกระจกละเอียด ควรติดสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่เห็นได้ชัด

9. สี

- ในการใช้สีเพื่อแสดงบริเวณที่ควรระวังอันตราย หรือจุดเปลี่ยนระดับพื้น ควรใช้สีที่มีค่าสีเทา (Gray Values) ต่างจากสีพื้น (ยกตัวอย่าง สีแดงกับสีเขียวไม่ควรใช้คู่กัน เพราะมีค่าสีเทาเท่ากัน)

ข. ภายนอกอาคาร

1. ทางเดิน

- ควรออกแบบทางเดินให้เชื่อมระหว่างถนนกับตัวอาคารอย่างสะดวก ไม่มีอันตราย
- ควรหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ขรุขระมาก เช่น กรวด
- ใสที่สังเกตเห็นตรงปลายทางเดิน ที่สังเกตควรมีความกว้างไม่ต่ำกว่า 2 ฟุต

2. ร่องน้ำ

- ไม่ควรมีร่องน้ำปิดตะแกรงเหล็กในทางเดิน หรือถ้าจำเป็นต้องมีความลึกช่องตะแกรงแคบกว่า 1/2 นิ้ว

3. ทางข้าม

- ทางเท้าที่มีถนนตัดขวาง ควรใสที่สังเกตไว้

4. ต้นไม้

- ควรอยู่ห่างจากทางเดิน
- กิ่งไม้ที่ห้อยลงควรสูงจากพื้น 7 ฟุต

5. สิ่งกีดขวาง

- ไม่ควรมีวัตถุยื่นออกมาในทางเดิน เช่น ม้านั่ง ตู้โทรทัศน์ ฯลฯ
- ไม่ควรยื่นออกจากฝาผนังเกิน 12 นิ้ว

ในด้าน การปรับสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ควรจัดดังต่อไปนี้

1. ควรจัดหาโต๊ะที่กว้างพอสำหรับการเขียนเบรลล์ จัดที่วางหนังสือเบรลล์และอุปกรณ์อื่น ๆ ซึ่งต้องการเนื้อที่มากกว่าของเด็กปกติ (Maron and Martinez 1980: 80)
2. นักเรียนเห็นเลือนกลางควรอยู่ในที่ที่ไม่ต้องมองแสงสว่างจากประตูหรือหน้าต่าง แต่ละคนควรอยู่ในที่มีความสว่างมากน้อยตามความต้องการ (Pasanella and Volkmar 1981, quoted in Lewis and Doorlag 1982: 276)
3. ควรจัดที่นั่งแบบยืดหยุ่นสลับเปลี่ยนได้ เพื่อให้เด็กเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนได้ และควรอนุญาตให้นักเรียนสำรวจบริเวณห้องได้ (Lewis and Doorlag 1982: 276)
4. ควรควบคุมเสียงรบกวนภายในห้องให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะนักเรียนต้องอาศัยการฟังในการศึกษาเล่าเรียน (Gearheart and Weishahn 1982: 75)

ในด้าน การปรับหลักสูตร นักวิชาการมีความเห็นว่านักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถศึกษาร่วมกับนักเรียนปกติได้ โดยมีการปรับเปลี่ยนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ข้อจำกัดของความบกพร่องทางการเห็น ไม่ได้ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดหลักสูตรพิเศษ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรเหมือนกับหลักสูตรของนักเรียนปกติ (Blankenship and Lilly 1981: 20; Gearheart and Weishahn 1982: 70; Lewis and Doorlag 1980: 275) แต่ต้องจัดให้มีหลักสูตรเพิ่มเติม (curriculum plus) ที่จะช่วยสอนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เพื่อใช้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรเพิ่มเติมเหล่านี้ ได้แก่ ทักษะในการดำรงชีวิต การทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว การใช้การเห็นที่เหลืออยู่ ทักษะการติดต่อสื่อสาร เช่น ทักษะการฟัง การเขียน การพูด เบรลล์ ฯลฯ การให้คำปรึกษาแนะนำ การแนะนำอาชีพ ทักษะการปรับตัวทางสังคม ความช่วยเหลือพิเศษ ในรายวิชา (Spungin 1978: 33) การนิพนธ์คดี การใช้ลูกคิด หลักสูตรเพิ่มเติมเหล่านี้เป็นหน้าที่

รับผิดชอบของครูการศึกษาพิเศษโดยตรง (Gearheart and Weishahn 1982: 70) นอกจากนี้ยังต้องมีการปรับกระบวนการเรียนการสอนด้วย แต่ให้ปรับเฉพาะเมื่อมีความจำเป็นมากที่สุดเท่านั้น (Blankenship and Lilly 1981: 20)

ในด้านสื่อการสอนพิเศษ Gearheart and Weishahn (1982: 72) ได้ให้รายละเอียดของสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ควรจัดหาไว้ แบ่งเป็นรายวิชา ดังนี้

ภูมิศาสตร์	:	แผนที่เบอร์ลล์ แผนที่ถนน ลูกโลกหมุน แบบจำลองภูมิประเทศ
คณิตศาสตร์	:	แผงคำนวณ ลูกคิด นาฬิกาหมุน ไม้บรรทัดหมุน แบบจำลอง ปริมาตรและพื้นที่ ไม้บรรทัดเบอร์ลล์ เครื่องคำนวณมีเสียง
การเขียน	:	แบบลงลายมือชื่อ กระดาษเส้นหมุน
การอ่าน	:	เครื่องแปลตัวพิมพ์เป็นเบอร์ลล์และ/หรือเสียง
วิทยาศาสตร์	:	เครื่องวัดอุณหภูมิ เครื่องชั่ง แบบจำลอง
กีฬา	:	บอลมีเสียง

โดยทั่วไปการจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษเหล่านี้เป็นหน้าที่ของครูการศึกษาพิเศษ ที่จะจัดหาหรือจัดทำ หรือขอความช่วยเหลือจากอาสาสมัคร นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นต้องจัดทำสื่อการสอนประจำวัน เช่น แบบทดสอบ แบบฝึกหัด กิจกรรมพิเศษ เพื่อที่จะผลิตสื่อเหล่านี้ได้ตามรูปแบบที่ต้องการ และทันเวลา จะต้องมีการวางแผนล่วงหน้าและการติดต่อสื่อสารกันระหว่างครูปกติและครูการศึกษาพิเศษ และมีการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

ในด้านการจัดบริการช่วยเหลืออื่น สิ่งหนึ่งที่น่านำมาใช้ในโครงการเรียนร่วม คือ บริการบุคคลากรช่วยในรูปของอาสาสมัครและนักเรียนพี่เลี้ยงหรือเพื่อนช่วยสอน Lewis and Doorlag (1982: 158) ได้กล่าวถึงบริการประเภทนี้ว่า นักเรียนพี่เลี้ยงทำหน้าที่ช่วยสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ช่วยอ่านข้อความที่ครูเขียนบนกระดาน ช่วยสอนทักษะง่าย ๆ หรือช่วยให้ข้อมูลป้อนกลับ (Stowitschek, Gable and Hendrickson 1980) Ehly and Larsen (1980) สรุปจากงานวิจัยต่าง ๆ ว่า การใช้นักเรียนพี่เลี้ยงทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก้าวหน้าในการเรียน Krouse, Gerber and Kauffman (1981) ให้ข้อสังเกตว่าการใช้นักเรียนพี่เลี้ยงพึงระวังไม่ให้เด็กพิเศษเกิดความรู้สึกไม่พอใจ Platt and Platt (1980) อธิบายถึงโครงการนำผู้ปกครองและครูเกษียณอายุมาช่วยสอน อาสาสมัครเหล่านี้จะเลือกวิชาที่ถนัด และเลือกสอนนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ อย่างไรก็ตามควรมีการอบรมผู้ที่ทำหน้าที่ช่วยสอน และครูเป็นผู้นิเทศและติดตามผลการช่วยสอนด้วย (Heron, Heward, and Cooke 1980)

กล่าวโดยสรุป ในโรงเรียนแบบเรียนร่วม บริการสนับสนุนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งจะทำให้การเรียนร่วมสัมฤทธิ์ผล (Kenmore 1984: 6; Rogow 198 : 733; Schindele 1981: 4) การบริหารโรงเรียนแบบเรียนร่วมให้บรรลุวัตถุประสงค์ย่อมหมายถึง การบริหารการจัดบริการสนับสนุนเหล่านี้ต้องมีประสิทธิผล จะสังเกตได้ว่ายิ่งโครงการเรียนร่วมขยายตัวมากขึ้นครอบคลุมถึงเด็กพิเศษจำนวนและประเภทมากขึ้น หรือถ้าโครงการเรียนร่วมมีนโยบายของรัฐรองรับ หรือมีกฎหมายรองรับ มีการส่งเสริมกันอย่างจริงจังมากขึ้นเท่าใด ย่อมหมายความว่า การจัดบริการสนับสนุนเหล่านี้ ก็ยิ่งต้องพัฒนาและกำหนดมาตรฐานสูงขึ้นเท่านั้น

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Wang and Baker (1985: 517) ได้วิจัยเรื่อง "ลักษณะ และผลสัมฤทธิ์ของการเรียนร่วม" โดยวิเคราะห์จากงานวิจัยตั้งแต่ปี 1975 ถึงปี 1984 พบว่าเด็กพิเศษที่เรียนร่วมมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเด็กพิเศษที่ไม่ได้เรียนร่วม เด็กพิเศษที่เรียนร่วมสามารถพัฒนาทั้งในด้านการปฏิบัติตน ด้านทัศนคติ และด้านผลการเรียน ส่วนลักษณะที่พบในการเรียนร่วมที่มีผลสัมฤทธิ์สูง ได้แก่ การประเมินอย่างต่อเนื่อง การกำหนดให้มีทางเลือก สื่อวัสดุอุปกรณ์ และหลักสูตรที่หลากหลาย แผนความก้าวหน้ารายบุคคล และการบริหารตนเองของนักเรียน เช่นเดียวกับ Garlberg and Kavale (1980: 295-309) วิจัยพบว่า การจัดชั้นเรียนในชั้นปกติให้ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่สูงขึ้น

Bishop (1986: 939-946) ได้วิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ทำให้การเรียนร่วมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นประสบความสำเร็จ พบว่าองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ครอบคลุมที่มีความยืดหยุ่นและให้การยอมรับ ปฏิสัมพันธ์และการยอมรับของเพื่อนนักเรียน ทักษะทางสังคม ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง การพึ่งตนเอง ทัศนคติที่ดีในครอบครัว แรงจูงใจ บุคลากรสนับสนุน สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ ผลการวิจัยครั้งนี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบด้านทัศนคติมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการเรียนร่วม

Nevin (1979: 48-49) ได้วิจัยเกี่ยวกับสมรรถวิสัยของอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น พบว่าสมรรถวิสัยที่จำเป็นของอาจารย์ใหญ่นั้นได้แก่ การใช้ภาวะผู้นำอย่างเหมาะสม การแก้ไขขัดแย้งระหว่างบุคลากร การใช้ข้อมูลการประเมินผลในการทบทวนแผนการศึกษาของเด็กพิเศษ การกำหนดบทบาทหน้าที่ และคุณสมบัติของบุคลากร ส่วนความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม ได้แก่ การศึกษาหาความรู้ในเรื่องแนวโน้มปัจจุบัน และการวิจัยเกี่ยวกับ

การศึกษาของเด็กพิเศษ การเก็บรักษานักทักข้อมูลเกี่ยวกับเด็กพิเศษ การวางแผนการศึกษาของเด็กพิเศษ การประเมินความต้องการจำเป็นของเด็กพิเศษ การใช้ข้อมูลการประเมินผลในการทบทวนแผนการศึกษาของเด็กพิเศษ

Rogow (1980: 234-235) ได้ทำการวิจัยสำรวจบทบาทหน้าที่ของครูเดินสอนพบว่า ครูเดินสอนมีบทบาทหน้าที่ที่สลับซับซ้อนมาก จำเป็นต้องมีการบริหารทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีการประสานงานระหว่างครูปกติและครูการศึกษาพิเศษ ครูเดินสอนส่วนใหญ่ต้องการให้บทบาทหน้าที่ของตนเป็นเพียงการสนับสนุนครูปกติ ไม่ใช่ครูหลักของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น การวิจัยครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการเรียนร่วมขึ้นอยู่กับ การฝึกอบรมเตรียมบุคลากรทางการศึกษาพิเศษ การฝึกอบรมเตรียมบุคลากรดังกล่าว ต้องช่วยให้ครูการศึกษาพิเศษ พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานจริงในชั้นเรียนร่วม มีทักษะในการประสานงาน และในการวางแผนการศึกษาของเด็กพิเศษแต่ละคน

Bina (1982: 121-122) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ขวัญกำลังใจของครูสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น" พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในคะแนนรวมของกลุ่มครูปกติ กับคะแนนรวมของกลุ่มครูการศึกษาพิเศษ และ ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มย่อยของครูการศึกษาพิเศษ แต่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเฉพาะในองค์ประกอบย่อยเท่านั้น โดยทั่วไปครูการศึกษาพิเศษที่มีขวัญกำลังใจสูง เมื่อเปรียบเทียบกับครูการศึกษาพิเศษที่มีขวัญกำลังใจต่ำ พบว่ามีอายุมากกว่า มีประสบการณ์มากกว่า เงินเดือนสูงกว่า อาศัยอยู่ในเมืองเล็ก รู้สึกว่าได้รับความเชื่อถือจากผู้บริหาร ผู้ปกครองและนักเรียน และมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย และทำการนิเทศครูบ่อยครั้ง ผลการวิจัยครั้งนี้ได้สรุปข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างขวัญกำลังใจกับความถี่ของการนิเทศ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรทำการนิเทศบ่อยครั้งตามความเหมาะสม
2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้นำแบบประชาธิปไตยทำให้ครูเกิดขวัญกำลังใจสูง ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียน ควรให้โอกาสครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามความเหมาะสม
3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ความสอดคล้องระหว่างการรับรู้ของครูที่มีขวัญกำลังใจสูงกับการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียน มีระดับสูงกว่าความสอดคล้องระหว่างการรับรู้ของครูที่มีขวัญกำลังใจต่ำกับการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมหาพยายามลดความแตกต่างในการรับรู้ โดยปรับปรุงการติดต่อสื่อสารให้ดีขึ้นทั้งในด้านปริมาณและในด้านคุณภาพ

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า ครูที่มีขวัญกำลังใจสูงแสดงความรู้สึกว่าได้รับความเชื่อถือจากผู้บริหาร ผู้ปกครองและนักเรียน มากกว่าครูที่มีขวัญกำลังใจต่ำ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรหาวิธีที่ตนเอง ผู้ปกครองและนักเรียน จะสามารถแสดงความเชื่อถือในตัวครูให้มากขึ้น

สรุป

การเรียนร่วม คือ การ "ผสมผสานกัน" ของการศึกษาระดับภาคปกติกับการศึกษานិเทศ การบริหารโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม จึงไม่ใช่การบริหารโรงเรียนปกติที่มีเด็กพิเศษมาฝาก ฝากอยู่ในโรงเรียน แต่การบริหารโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม จะต้องเป็นการรับเอาคุณค่า ปรัชญา หลักการ และกลวิธีของการศึกษานิเทศ เข้ามาประสมประสานกับศาสตร์และศิลป์ของการบริหารโรงเรียนปกติ ดังนั้น การบริหารโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการ หรือด้านความสัมพันธ์กับชุมชน จะต้องถือว่าการเรียนร่วมเป็น วัตถุประสงค์ประการหนึ่งของโรงเรียน

องค์ประกอบที่จะทำให้การเรียนร่วมบรรลุเป้าประสงค์ อาจสรุปได้ดังนี้

1. การทำให้เกิดการยอมรับในทัศนของการเรียนร่วม
2. การเตรียมบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

ในด้านการจัดการเรียนร่วม

3. การจัดบริการสนับสนุนต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ บริการช่วยเหลือ และแหล่งทรัพยากร